

Tartalom

BORSI Bálint: Ambíció * Egymásra rímelő emlékeim * Üzenőfaladra *	
Január elsején * Csupaszon * Szomorú tény * Tavaszhatározó *	
Fecni * Óda a véleményemhez * A kisbabát megették (versek)	3
CELLER KISS Tamás: Kire hallgassak? (vers)	8
MÓGER Tímea: Angyal(sz)ív (vers)	9
CIROK SZABÓ István: Origami * Csigaház (versek)	10
BENCSIK Orsolya: Szegény Danica (elbeszélés)	12
PRESSBURGER Csaba-Saul: A szegény újságíró randevúra megy (mese)	15
FEHÉR Miklós: Alba, a fekete macska (elbeszélés)	17
KOLLÁR Árpád: Rendet tartani (mese)	19
BÍRÓ Tímea: Matyó a kánikulában (mese)	23
Stefan TIĆMI: Akiko vagyok (regényrészlet) (OROVEC Krisztina fordítása)	26
KOVÁCS Jolánka: Rebeka (mese)	32
MÁSIK Tivadar: Hölgybogár és Bobcica (regényrészlet)	36
HIPIK Tibor: Cirkáló (regényrészlet)	39
Aleš JELENKO: Puzzle * Lírai párbeszéd * Jó étvágyat (versek) (BENEDEK Miklós fordításai)	58
Neven UŠUMOVIĆ: A marhavagonban (elbeszélés) (LADÁNYI István fordítása)	62
Vladimir KECMANOVIĆ: Az ágyú forró volt (regényrészlet) (OROVEC Krisztina fordítása)	70
Vladimir KECMANOVIĆ: War games (elbeszélés) (JÓDAL Kálmán fordítása)	81
Judita ŠALGO: Naplójegyzetek, 1967–1980 (LENKES László fordítása)	85
JÓDAL Kálmán: Angyalsikoly az elveszett gyerekek városában, avagy szélsőségesen szubjektív asszociációk Perovics Zoltán és a Metanoia Artopédia Lomtár újvidéki tárlata kapcsán (SULUV Galéria, Újvidék, 2018 decemberében) (tárlatkritika)	94
NÁRAY Éva: Boschán, avagy az amorf és az éteri (kiállítás megnyitó) . . .	96

*A fedőlapon és a számban SZALMA Gábornak
a folyóirat gyermekirodalmi összeállításába készült képregényét
közöljük.*

A szám megjelenését a Szerb Köztársaság Művelődési és Tájékoztatási Minisztériuma, a Tartományi Művelődési, Tömegtájékoztatási és Vallási Közösségi Titkárság, a Magyar Nemzeti Tanács, Újvidék Város Önkormányzata, a Bethlen Gábor Alap, valamint a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

Град Нови Сад

25nka

Nemzeti Kulturális Alap

CIP – A készülő kiadvány katalogizálása

A Matica srpska Könyvtára, Novi Sad

82+3

HÍD : irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat / Főszerkesztő
Patócs László. – 1. évf., 1. sz. (1934) – 7. évf., 15. sz. (1940) ; 9. évf., 1. sz. (1945)–. –
Újvidék : Forum Könyvkiadó Intézet, 1934–1940 ; 1945–. – 23 cm

Havonta

ISSN 0350-9079

COBISS.SR-ID 8410114

HÍD – irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat. – 2019. március.

Kiadja a Forum Könyvkiadó Intézet. Igazgató: Virág Gábor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: 21000 Novi Sad, Vojvoda Mišić u. 1., telefon: 021/457-216; a Híd honlapja: www.hid.rs; e-mail: hid@forumliber.rs – A Szerb Köztársaság Tudományügyi és Technológiai Minisztériuma által tudományosnak (M53) minősített folyóirat. – Szerkesztőségi fogadóóra kedden 15-től 16 óráig. – Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. – Előfizethető az Izdavački zavod Forum 840-905668-94-es számlára (broj modela 97, poziv na broj [odobrenje] 16-80250-742131-00-04-820); előfizetéskor kérjük feltüntetni a Híd nevét. – Előfizetési díj belföldön 1500 dinár. Egyes szám ára 150, kettős szám ára 250 dinár. Külföldre és külföldön egy évre 70 EUR – Készült a Magyar Szó Lapkiadó Kft. nyomdájában, Újvidéken. – YU ISSN 0350-9079

Ambíció

fújdogalom a lapátot
inkább rosszul, néha jobban,
széllel szemben, rossz tüdővel
egy leharcolt szélmalomban

Egymásra rímelő emlékeim

egy házibuli éjjelén az első,
órakattanásnyi koitusz
az Örs vezér terén a hóesésben
épp lekésett első trolibusz
egy áprilisi délután a kertben
kinn felejtve olvadt csokinyusz

Üzenőfaladra

Nem maradt más, csak marakvás,
s én, akivel mindig marakodtam,
instant kávé, tej, darabkás;
együtt vagyunk, épp csak darabokban.

Néha kellesz, néha herpesz,
néha rád csak vigyáz, kész, bukom,
ember végez, ember tervez,
lehetnénk barátok, fészbukon.

Január elsején

Lomha testem elterült aszottan,
méláztam egy langyos sör fölött,
s neteztettem tegnap este, szoktam:
nem gondolkodom, hát szörfölök.

Sorra jöttek persze izgi dolgok,
nem kellett ott még csak kérni sem:
mitől leszek szinte bizti boldog?
S hogyan lesz majd szép nagy péniszem?

Szállt az idő, folyt a sok kilóbájt,
(frissítettem hogyha megszakadt);
adj le gyorsan extrasok kiló hájt!
Újra összeállt a Black Sabbath!

Böngészgettem így tehát az este.
Nem volt kedvem, s megfontolt okom,
kortynyi sör borult a lomha testre;
szörfölök, hát nem gondolkodom.

Csupaszon

Jobb kezemben fel-le jár a plasztik,
hull a szőr, az arc pedig csupaszlik.
Nem kész még a művelet, se félkész,
és mint ásatás előtt a régész,
izgatottan várom, mit lelek,
rajzolódik, ismerős az íve,
szemlélem csak egyre konstatíve,
vékony ráncok, furcsa kis sebek,
régí rossz mesék és ócska szkeccsek,
mikkel együtt majd a sírba tesznek,
és amiket csak én ismerek

Szomorú tény

nekem hiába integet,
nem ismerem magát.
a fagyba, hogyha kint rekedt,
ne kérje hát az ingemet,
nekem hiába integet.
ha nincs magán kabát,
ha ujjá fagyva mind le lett,
s helyére sőt, ha hintenek,
nekem hiába integet,
nem ismerem magát.

Tavaszhatórozó

olyankor van március,
mikor kisedeként először
érezed azt, hogy jární tudsz.
olyankor van április,
mikor napfényt bukfencezel,
jelentsen ez bármit is,
május akkor lesz, ha már
egy kőre mászó gyík nesztétől
vágyad élni eszkalál

Fecni

bárcsak vón' akármit mondanom,
bár rímelve bármi bármire,
lomha testem nyögve vontatom,
ráncigálom, disznót vágni le
ujjam el sem ér az enterig
fog ha foggal koccan kasztanyett
rímre jobbra máma nem telik
semmi ágán lógó basszameg

Óda a véleményemhez

Te meddő földből nyíló hóvirág,
te szellő nyárest füledt éterén,
te jászol mélyén ringó messiás,
te nagyszerű, te drága vélemény!

Ha disznók téptek, rágtak dögkutyák,
ha ellened csaholtak érvelén,
hiába dúltak, fúltak féktelen,
te megmaradtál, drága vélemény.

De rút a mások ocsmány tévedése!
De szűkre vannak szabva ész terén!
Te drágakő, te fénylő gyöngy eléjük,
te indokolt, konzekvens vélemény!

Különb vagy, nem csak náluk, bármi másnál,
mi él s mozog e rongyos féltéken,
te szentigaz, te szeplőtlen, te áldott,
te egyetlen, te drága vélemény!

Időnként eltűnődöm, hogy lehet, hogy
te másé is lehetnél, s épp enyém
lettél, te példás, pompás, optimális,
te nagyszerű, te drága vélemény!

A kisbabát megették

A kisbabát megették.
Hiába rettenet,
a kisbabát megették.
Ne mondd, hogy nem lehet.
Már nem kell hozzá futni hát,
ha sírva kéri dudliját,
se új pelusba dugni át,

a kisbabát megették.
A kisbabát megették,
hát nincs több hiszti sem,
és biztosan megették,
mert nincsen itt hiszen.
Nem tudjuk többé kelve lágy
hangjára meg, hogy mellre vágy,
de eladó a gyermekágy,
a kisbabát megették.
A kisbabát megették.
Valódi rémeset,
a kisbabát megették,
pont azt az édeset.
Kinek temette gyomra el,
kérem, ki bármi nyomra lel,
ne késlekedjen, mondja el,
kik voltak, kik (böff) megették.

Kire hallgassak?

azt mondom apának, hogy
néha olyan hangos a fejem,
mégse hallja senki.

apa mosolyog, azt mondja,
ezek a gondolataid, fiam,
te csak hallgass rájuk, fontos
dolgokat mondanak.

este aztán azt mondja apa,
most már aludj, reggel
viszlek az oviba.
de hogy aludjak, apa,
amikor nem hallom
a gondolataimtól az álmomat?

Angyal(sz)ív

Holtában is dobog.
Aki volt.
Aki lesz.
Örök életű.
Bújócska.
Ipi-apacs.
Indián nyár.
Ég fölött.
Ég alatt.
Nagy a hőség.
A globális elhidegülés.
Mégis befagyasztja a szíveket.
Íveket.
Angyalszárnyak.
Hattyútollból
A valóság toldoz.
Foldoz.
Bennünket a mennybolthoz.
Ember kér.
Az Isten ad.
(Ne) hagyd magad.

Origami

Nincsen kutyám, nincsen macskám,
se hörcsögöm, se nyulacskám.
Nem lehet a házban állat,
nem vonhatok erre vállat.

De mi lenne, ha én csinálnék
egy állatot, ez régi játék,
origami, vagy mi a neve,
de még nem foghatok bele.

Ülök és nézem a kezem,
milyen állat való nekem?
Egy rénszarvas vagy egy agár?
Tudom is már, kell egy madár!

Lesz majd csőre, lesz majd szárnya,
itt is ez a villanyszámla,
hajtok egyet, hajtok kettőt,
leutánzom a teremőt.

Szia, madár, az enyém vagy,
nem vagy kicsi, se elég nagy,
pont ahogyan elképzelttem,
csicseregsz most a kezemben.

Tudod, madár, jó nagy gáz van,
nem maradhatsz itt a házban,
elengedlek, mindhiába,
elmész délre, Afrikába,

én nem járok sosem arra,
gyere vissza majd tavaszra,
de óvatosan a kerülőkkel,
vigyázz a papírrepülőkkel!

Ha visszajön, nem lesz kecmec,
vár rá majd a papírketrec.
Etetem majd konfettivel,
hallgatom majd, hogy csivitel.

Közben anyu megy munkába,
kérdézi, hogy hol a számla,
mondom neki nagy röhögve:
ne féljen, itt lesz örökre.

Csigaház

Apám elment, ki tudja, hol
járt, és ott is miket csinált.
Hazajött már, nem barangol,
ül a kertben, néz egy csigát.

Jó volna, ha csiga volna,
hátán lenne, állna a ház,
ülnék benne, nem a porba,
csillogna utánunk a máz.

Apám öreg, szakálla lóg,
hazahívták a harangok.
Üldögél, szemei fakók,
nem üldözik már a hangok.

Apám itt van, ül a kertben.
Lassan belepi a moha.
Üldögél, én nézem csendben,
el sem ment otthonról soha.

Szegény Danica

A házunkkal szemben pásztortáskák és pitypangok nyílnak mindaddig, amíg Danica apja le nem kaszálja őket. Danicáék nem a mi utcánkban laknak, hanem jóval arrébb, a Cigányház mellett, de ismernek minket. Látásból mi is ismerjük őket. Danicával soha nem játszok, idősebb nálam, idősebb a nővéremnél is. Ha tehetem, nagy ívben elkerülöm a Cigányházat, szerencsére a mamáékhoz más irányból is eljuthatok. Danicáék felé büdös van, és a járda szélén, az esővíz-elvezetőben egész nyáron csordogál a szaros lé. Vagy ahogy a tata mondaná, trágyalé. A mama szerint meg ganélé. Szar, trágya, gané, nekem mindegyik szó borzasztóan tetszik. Csak a szagot meg a látványt nem tudom elviselni. A mamáéknál a hátsó udvarban, elkerítve van a trágya, nem is megyek a közelébe, messziről nézem, amikor Csibi kutya belet rág. Undorodok a béltől, ha arra gondolok, hogy bennem is több méternyi van, elfog a hányinger. Meg a szorongás, hogy a beleimmel együtt kell élnem. Kutyzás után rögtön kezet kell mosnom, mert az állat mindent a szájába vesz, a segge lukát is nyalja. *Ha nem akarsz megbetegedni és meghalni, sipirc kezet mosni!*, mondja a mama. A tata szerint az állat nem simogatásra való, pedig látom Csibi kutyán, hogy örül, ha hozzáérek. Danica apja az anyámat Profesoricának hívja, elvéve Tanarnonek, megdöbbenve kérdezem anyát, *őt is tanítottad?* Anyám már nem fiatal, de fiatalosan néz ki, az iskolámban mindenki azt mondja, letagadhatna minimum tíz évet. Anyámtól tudom meg, hogy Danica apja nála csak négy évvel fiatalabb, de már egy tönkrement ember. Megcibálta az élet, a felesége meghalt, gyenge alak, elhagyta magát, az italt választotta, ilyeneket mondanak róla egymás között anyáék. Mindenki előtt ingyen kaszálja le a füvet. Széles, nyikorgó talicskával jár és kaszával. Ugyanílyen

kaszája van a tatának is. Mindketten ugyanazokkal a mozdulatokkal fenik meg a szerszám élet, csak az arckifejezésük más. A tata hiába jóval öregebb, nem tönkrement ember, nem csak úgy húzza, cipe-li maga után az életét. Szegény Danica! Az apja a talicskában viszi haza a füvet, de van közöttük tyúkhúr, pásztortáska is. A zöld kupac csomókban sárgállik a levágott pitypangfejektől. Ezt eszik a kacsák meg a libák. Vannak neki tyúkjai is. A malac viszont a Cigányházban van. A mama szerint nem való azoknak a népeknek a disznó, nincs is mivel etetniük azt.

Egyedül játszok a házunk előtt, a füves részen vagy a járdán, a meleg aszfalton. Alig jár errefelé autó, anyáéknak nincs miért izgul-niuk. Idegenekkel nem állok szóba. Nem vagyok utcagyerek, azokat lenézem. *Korpa közé ne keveredj*, ezt anyám mondta, én meg hallgatok rá. Az utcagyerekek a Žikica Jovanović Španac végében fociznak vagy kiütöcskéznek, nyolcan vagy tízen, lányok, fiúk vegyesen, kicsik, még kisebbek és egészen nagyok. Nem jönnek a mi házunk elé. Rajta a házszám, sötétkék négyzetben fehér tízes és tizenkettes. Látásból ismerjük egymást. Szerintem nem tudják, ki az a Žikica. Nem tudják, hogy egy partizán utcájában élünk, egy olyan partizánéban, aki még a spanyol polgárháborúban is harcolt. Huszonnyolc éves korában ölték meg a csetnikek. Amikor *A kék és piros rakéta: történetek Titóról és a népfelzabardító háborúról* című házi olvasmányunkat olvastam, akkor mesélte anya. Hogy akiről az utcánkat elnevezték, az egy szerb hős, legyenek hát rá büszke. Én pedig büszke vagyok. De ha nagy leszek, én nem szeretnék néphős lenni. Hiába hordott ez a Žikica az övében két pisztolyt is, és halála után hiába kiáltotta ki Jugoszlávia hőségé Tito, vagy ahogy az apám hívja, a Stari, és ahogy az anyám nekem lefordítja, az Öreg, azért a földi boldogságból és hírnévből nem sok jutott ki neki. Amikor Danica apját látom, arra gondolok, nem akarok tönkrement ember lenni. Amikor a talicskájára nézek, arra gondolok, én senkinek nem fogok ingyen dolgozni. Akkor se fogok ingyen dolgozni, ha általa valójában némi haszonhoz is jutok. Én pénzért fogok dolgozni, szép, színes dinárokért, a lila Josip Broz Titóért, a bányászért, a zöld Dubrovnikért és a fiatal nőért, a sárga kalászos egymillióért. Vagy márkáért, amit a mamáék minden nyugdíj után a ruhásszekrény tetején levő kofferba raknak. Ez a koffer a vágyaim netovábbja, de még csak hozzá sem érhetek. Nem csak márka, fonalak is vannak benne. A mama gyönyörű pamut horgolófonalai és hímzőcérnáí, amikkel már nem horgol és nem hímez, hiszen rossz a

szeme, és amik egy vagyont érnek. Nem vagyunk szegények, amikor erre gondolok, az egész testemben szétárad a melegség. Nem csak a combom belső részén és a fenekem alatt, mint amikor bepisiltem, és nem égetően, fájóan, mint amikor lázas voltam. Sokáig bennem marad a melegség, ha sokáig tudok a mi sok pénzünkre gondolni. A kofferban őrzött vagyonunkra, még ha az a mamáéké is, hiszen a mamáék a mi családunk, és ha meghalnak, őránuk minden a miénk lesz. A szép, kétszintes házunkra, amilyen az egész környéken nincs. Benne a sok-sok könyvre, olyan sokra, amennyi se az utcagyerekeknek, se az osztálytársaimnak a házában nincs. A rengeteg könyvre, melynél több egyedül a könyvtárban van. Apám ezüstszerű fémdobozára, amit egy katonai vászonba bugyolálva rejteget a szekrénye alján, és amiben kulcsra zárva a két fényképezőgépét tartja, és a színes optikákat, amik lilára, pirosra, sárgára, zöldre és kékre festik a fényképeket. A nagyítójára, aminek nagyon bonyolult a használata, de amitől minden kis részlet olyan hatalmas lesz. A nagyítójára, ami sok pénzt ér, hiszen mindenből sokkal nagyobbát csinál. Csak gyakorolni kell a koncentrációt, mert a szétáradó melegség táplál, éltet és meggátolja, hogy tönkrement ember legyél. Ha sokáig békén hagynak, sokáig tudom gyakorolni a koncentrációt. De ha látom Danicát vagy az apját, egy pillanat alatt kizökkenek, és akkor lehül egy időre minden.

Apa egyszer megmutatta, hogyan tudok a pásztertáskából hangszert készíteni. Amíg Danica apja nem kaszálja le a fűvet, minden nap óvatos mozdulatokkal lehuzigálok egy pásztertáska szív alakú leveleit. A szárát a két ujjam közé fogom, és miközben a fülemhez rakom, a két ujjam között finoman mozgatom, morzsolgatom. Szeretem a csilingelő hangját. Arra gondolok, így csilingelnek, kacagnak a gazdag emberek zsebében a pénzérmék is. Fényes, szív alakú levelecskék ütődnek egymáshoz, bennem lüktet, pumpál a szívem, eltünteti a többméternyi belet. Egy partizán utcájában egymagamban koncentrálok, míg lehet, míg jön Danica apja, míg nem eszik meg a libák, a kacsák, a tyúkok a meleget.

A szegény újságíró randevúra megy

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, valahol Szerbiában, élt egy szegény újságíró. Ez az újságíró nemcsak szegény volt, de ráadásul megrogzött agglegény is. Csak a munkájának élt: írt, tévézett, rádiózott, blogot vezetett, híreket gyártott. Úgynevezett vérbeli újságíró volt.

A barátai hiába próbálták meggyőzni a párkapcsolat előnyeiről, neki egyszerűen nem jutott ideje az udvarlásra.

„No, ha csak az időtényező az akadály, ezen ne múljon” – gondolták a barátok, és a tettek mezejére léptek. Mivel mindnyájan a közigazgatásban dolgoztak, volt idejük a munkahelyükön átböngészni néhány párkereső oldalt, hátha találnak megfelelő partit szegény haverjuknak.

Találtak is egy jónak ígérkező jelöltet, egy kellemes küllemű üzletasszonyt. Még a vacsorát is megszervezték és előre kifizették, így szegény újságírónak valóban csak annyi dolga maradt, hogy elmenjen a megbeszélt időpontban a kijelölt étterembe. Kötélnek is állt hosszas unszolást követően.

Az üzletasszony a valóságban is kellemes megjelenésű volt, és hát a szegény újságíró se volt egy ronda pofa, főleg így, hogy erőt vett magán: megmosta a haját és megstuccolta rendetlen szakállát – ám az est, mindennek ellenére, nem sikerült valami fényesen. A hölgynek állandóan csörgött hol az egyik, hol a másik telefonja, szapora elnézés-kérések közepette bonyolította a találka során is üzleti ügyeit, még a felszolgált Magret de Canard-t se volt ideje megenni. „Rendelj hat konténer gumimacit!”, „Ne feledd, december 31-ig kell leadnod a tendert a šidi szennyvíztisztító ülepítőjére!”, „Mondja, mitől ilyen drága ez a három kameruni zsiráf?! Az etiópiaiak nem olcsóbbak?” – az új-

ságírónak már zúgott a feje az üzleti csevejektől, amelyeket kénytelen volt végighallgatni. Nem is találkoztak már soha a vacsora után.

Amikor a haverok értesültek róla, hogy a randevú félresiklott, úgy döntöttek, tesznek még egy próbát. Ezúttal „politikus” kulcsszóval keresték a jelöltet, hiszen tudták: szegény újságíró barátjukat semmi sem villanyozza fel jobban, mint az, ha egy politikussal találkozhat.

Ezúttal egy kávéház volt a helyszíne a találkának, amelyet mind az újságíró, mind a politikus jól ismert, hiszen mindkét kaszt képviselői előszeretettel találkoztak itt, hogy az etikai kódex által tiltott ügyleteiket lebonyolítsák. A kezdeti feszelen hangulat azonban csakhamar feszélyezetté vált, amikor a beszélgetés során kiderült a politikus hölgy számára, hogy egy újságíró ül vele szemben. Karjait összefonta, és meglehetősen ellenségesen nézett hősünkre, aki bármit is kérdezett tőle, csak egy rövid, semmitmondó válasszal volt kénytelen beérni, mivel a tapasztalt politikusnő megrémült attól, hogy bármit is mond, az holnap megjelenhet az újságban. Így aztán a kávé gyors fölhörpintését követően a hölgy szinte köszönés nélkül távozott.

A haverok nem is próbálkoztak többé, szegény újságíró pedig visszatért a régi kerékvágásba, írt, blogolt, szerkesztett, vágott – hajnaltól napestig.

Mígnem egy nap egy új arcra figyelt föl a szerkesztőségi kávéházban, ahol szokásos pljeskavicáját költötte el épp. De micsoda arc volt ez! A szegény újságíró menten beleszeretett, és béna poénok elsütögetésével igyekezett bevágódni az ifjú, ámde az újságírói tapasztalat által barázdált, bölcs arcú lánynál. Bölcs vonásai ellenére a lánynak tetszettek a béna poénok, és amikor kiderült, hogy ugyanazon az újságírói témán dolgoznak, mindkettőnek fülig szaladt a szája, és ott rögvest eldöntötték, hogy egy közös cikkben fogják föltárni az Etiópiából rendelt három zsiráf közbeszerzési eljárása körüli korrupciógyanús ügyleteket.

Ettől a naptól kezdve sülvé-főve együtt voltak, minden cikket közösen jegyezték, és néhány évvel később meglett szerelmük gyümölcse is: egy megosztott Pulitzer-díj.

Alba, a fekete macska

A macskám egy zseni. Nem viccelek, ezt teljesen komolyan mondom. Ha meghalok, a következő életemben házi macska szeretnék lenni egy olyan családnál, amely legalább annyira szereti a cicákat, mint az én családom, hogy annyit ehessenek és alhassanak, amennyit csak akarok. A kandúromat Albának hívják. Részletkérdés ugyan, de az *alba* szó spanyolul fehérét jelent, az én Albám viszont fekete. Megint csak apró tévedés, de Spanyolországban az Alba egy női név – azaz legfeljebb nőtény macskának adhattam volna ezt a nevet –, az én Albám viszont nagybetűs Férfi. És ezt teljesen komolyan mondom. Alba, a fekete macska a véletlen folytán került az ágyamba. Együtt alszunk. Neki is megvan a helye az ágyon, és nekem is. Ő általában a lábamnál nyújtózkodik, de csak akkor, ha előtte jól beevett és beivott. Amikor szomjas, képes perceken át lefetyelni a vizet. A tejet nem szereti, megy tőle a hasa, Alba meg lusta, és nem szeret a hasa után szaladni. Magát a hasát viszont szereti. Na meg a finom falatokat, és főleg azt, ha az olyannyira nagyon kedvelt hasát az olyannyira nagyon imádott finom falatokkal töltheti meg. Alba rajong az emberi étkekért: a csirkehusiéért, a pörköltéért, a reggeli tejes müzliméért, szóval minden olyasmiért, amit én is eszek.

Érdekes történet, ahogyan az életem részévé vált, mert igazából egyáltalán nem csipáztam a macskákat. Mindig a kutyákért rajongtam. De egyszer – úgy öt évvel ezelőtt – ott feküdt előttem az úton egy kiscica, és nagyon nyávogott. Megsajnáltam, bevittem. Fájt a lába, és a szeme is csúnya volt. Fogtam hát a kis fáslimat, bekötöttem a sajgó porcikáit, főztem neki kamillateát, majd puha zsebkendővel ápoltam az arcát. Pár nap múlva már egész jó étvágya volt: ropit és szalámit falatozott. A fogai már akkor erősek voltak. Ezt onnan tu-

dom, hogy néha megharapott. Alba tűrhetetlenül rossz, amikor egyszerre éhes és fáradt. (Ebben kicsit hasonlít rám, lám, milyen fontos a nevelés.) Gyorsan felnőtt, feltárta a ház rejtkehelyeit, tört össze tükröt, zavart el vendéget, döntött fel karácsonyfát, szedett zét párnát, sőt, egyszer még a szomszéd rottweilert is elijesztette. Nem viccelek, teljesen komolyan mondom. De ott és akkor még én is megrémültem tőle. Ugyanakkor büszke vagyok rá, mert hát ugye... egy zseni. És még szép is! A minap itt járt a szomszéd, és a kettőnk diskurzusa folyton félbeszakadt, mert Rudi bá' állandóan azt szajkózta, hogy *hát ez a mafka milyen szép!*, meg hogy *jó' erőbe' van!* A szomszéd kicsit beszédhibás, de jó ember. Volt egy szlovéniai vendégünk is, akivel először angolul társalogtam, aztán kiderült, hogy szerbül is tud, majd az elköszönésnél rájöttünk, hogy mindketten remekül beszéljük a magyart! Vannak ilyen merő véletlenek az életben. Szóval, ez a szlovéniai kávépartner is el volt ragadtatva Albától. Én pedig – mint büszke apuka – díszlegetem a szerepben.

Persze, bevallom, kicsit elkapattam a kedvenc háziállatomat. Mostanában eléggé pofátlan. Már nem eszi meg a macskakaját, amit neki veszek, csakis emberi ételt zabál. A tálkáját félrelöki, szalvéta és tányér kell neki. Asztalfőn mutatkozik, áldást mond az ebédnél, majd disznóként felfal mindent. Azt nyávogja, kés, villa és kanál a gyengéknek való. Könnyen beszél ő, a foga olyan erős, hogy bármit kettéharap. Néha már azt hiszem, embernek neveltem, újabban pedig azon agyalok, benevezem egy szépségversenyre, mert mindenki a csodájára jár. Egyedül csak attól tartok, az első helyet nem a külsejével, hanem az erejével szerzi meg, mert erős pofonokat ad. Bár a macskám egy zseni – hiszen csak alszik és eszik –, egy nőstény kéne neki. A gyengébbik nem képviselőjének ezúttal adhatnék férfinévet, hogy helyreálljon a feje tetejére állított rend. Ha például sokat nyávogna, a szappanoperák szereplőiről nevezném el a macsekot, és Lupita helyett lehetne Sánchez a lányka hívószava. Alba és Sánchez, az igazi sztárpár, így szereplnének az újságok címlapjain. De mindezek előtt még megkérdezem Albát, neki mi a véleménye minderről, elvégre egy géniusz mégiscsak jobban tudja a dolgokat. Mintha épp most szólított volna a nevemen emberi nyelven. És nem viccelek.

Rendet tartani

„A hajcsat a szőnyegen van, nem a helyén. A kifestő a harisnyák között van, nem a helyén. A kukáskocsi a fotelben van, nem a helyén. A pástétom a párna alatt van, nem a helyén. A fogkefe a paplanban van, nem a helyén. A használt fülpiszkáló a nem használt fülpiszkálók között van, nem a helyén. A bohóc kicsavart lába bezzeg a polcon van, de nem a helyén...

A fogpiszkáló pedig? A függönyben van, a pulóverben van, a hingtacsigában van, a szőnyegben van, a könyvben van, a pohárban van, a kenyérben van, a mindenben és mindenkiben van.

Mert a hajcsatnak a hajban lenne a helye. A kifestőnek a polcon. A kukáskocsinak az autódobozban. A pástétomnak a hűtőben. A fogkefének a fogkefepohárban. A használt fülpiszkálónak a kukában. A bohóc kicsavart lábának pedig a bohóc nem kicsavart lábának helyén lenne a helye...

És nem, a fogpiszkálónak nem a fogban lenne a helye, hanem a fogpiszkálótartóban. Jó, vagy annak is a kukában, hogyha használt.

Mert mostantól egyszer és mindenkorra itt rendet kell tartani és kész!”

Szerintem a pástétomnak nem is a hűtőben a helye, mondta Gimagima duzzogva, miután Anya kiment a gyerekszobából.

Gimagima szerint ugyanis a pástétomnak a pocakjában a helye. De arra a kis időre, amíg nincsen a pocakjában, addig is jobb helyen van a párna alatt. A hűtőben hideg lesz, ami nem jó, kivéve, ha az a pástétom egy hatalmas adag vaníliásfagyi. A párna alatti pástétom sokkal közelebb van a pocakjához, mint a hűtőszekrényben lévő pástétom. Így a párna alatti sokkal gyorsabban kerül a helyére, mint a hűtőben lévő.

A helyére, azaz Gimagima pocakjába.

És ott a helye még a körtelekvárnak, az epernek, a rizses csokinak, az almának, a gumicukornak, a mandarinnak, a sajtos-tejfölös tésztának és a főtt kukoricának is.

De nincs ott a helye a trutymós tésztának, amit Apa főz. Se a brokkolinak, se a tojássárgájának, se a köhögéscsillapítónak.

És nem csak Gimagima szerint van ez így, hanem Mindenki szerint.

Mindenki, vagyis Firanga, Olimé Lilili meg a többiek szerint is minden, vagyis a pástétom, a hajcsat, a kifestő, a kukáskocsi, a fogkefe, a használt fülpiszkáló és a bohóc kicsavart lába is a helyén volt. Mind nagyon primán néznek ki ott, ahol éppen vannak. A szőnyegen, a harisnyák között, a fotelben, a paplanban, a szoba közepén, a nem használt fülpiszkálók között és a polcon. Ráadásul könnyebb így megtalálni őket, mint az úgynevezett helyükön.

A fogpiszkálóról nem is beszélve! Mi értelme a fogpiszkálónak a fogpiszkálótartóban? Mindenki tudja, hogy mindenbe kell legalább egy fogpiszkáló, de sokkal jobb, ha egynél sokkal több.

Mindenki, kivéve Anyát.

Mégis, ha Anya azt mondja, hogy rendet kell tartani, akkor nincs mese. Rendet kell tartani! mondta Oimé.

Én inkább macskát akarok tartani, nyafogott Gimagima, mert már nagyon szeretett volna egy igazi macskát.

Én meg kutyát! Hogy elzavarja a macskádat! piszkálta őt Firanga.

Nem, nem, inkább egy tengelicet, kérlek-kérlek-kérlek! könyörgött Lilili. Én annyira szeretnék egy gyönyörű, tarka tengelicet, hogy egész nap csak nekem daloljon!

A tengelicet kalitkában tartják, de a madaraknak nem a kalitkában van a helye, hanem a levegőben! hűtötte le Lililit Olimé.

Jajj, ne kezd már te is ezt a helyezést! mondta morcosan Gimagima.

Hahó! Koncentráljunk inkább a rendre! vágott közbe Firanga. Sürgősen szereznünk kell valahonnan egy rendet. De mégis honnan?

Erre mindenki tanácstalanul a vállát vonogatta és a szőnyegbe szúrt fogpiszkálókat vizsgálgatta.

Tengelicet például honnan szokás szerezni? törte meg végül a csendet Gimagima.

Megfogják, azt hiszem, felelte Lilili.

20 Igen, megfogják és kalitkába zárják, nézett rá szigorúan Olimé.

Ez az! kiáltott fel Firanga, és izgalmában elkezdett összevissza pattogni a szobában.

Mi az, hogy ez az? kérdezték csodálkozva a többiek.

Építünk egy csapdát! fékezett le hirtelen Firanga. Egy igazi rendcsapdát!

Hurrá! Rendet fogunk tartani! kiáltották a többiek.

Olimé egy piros filctollal felrajzolta a falra a rendcsapda tervrajzát. Húzott egy hosszú egyenes vonalat, arra keresztben egy rövidebb hullámos vonalat. Kidíszítette három csillaggal és négy pöttyel, majd a biztonság kedvéért az egészet jól összefirkálta és bekarikázta.

Firanga elégedetten bólogatott.

Összehordták a szoba közepére a mesekönyveket, a legókockákat, a társasjátékok dobozait és a kisvasút sínjeit. Kiszereztek a kiságy rácsait, és becipelték a konyhából a serpenyőt. Lilili közben kikukázott egy banánhéjat, de Firanga szerint az nem kell a csapdához, ezért feldobták a szekrény tetejére.

A szoba közepére hordott kupacot kibélelték gyűrött kifestőlapokkal, hogy kényelmes helye legyen a rendnek.

De mivel fogjuk csapdába csalni? Mit eszik egy rend? kérdezte Olimé.

Pástétomot! vágta rá gondolkodás nélkül Gimagama. Meg lekvárt, epret, rizses csokit, almát, gumicukrot, mandarint, sajtos-tejfölös tésztát és főtt kukoricát.

Erre az egész bagázs kirohant a konyhába, és telehordták Gimagama kedvenc kajáival a csapdát.

Miután végeztek, felmásztak a banánhéj mellé a szekrény tetejére. Onnan lesték türelmetlenül, mikor sétál be már végre a csapdájukba az a rend.

Amilyen jó szórakozás a rendcsapdaépítés, olyan unalmas nemszórakozás a rendvárás. Márpedig a rendnek sehogy sem akaródzott megjönni, még a csapda környékére se szimatolt.

Gimagama és Lilili felváltva vakarództak a szekrény tetején. Firanga egymagában piroskesztyűzött, Lilili pedig nyafogott, hogy nem bír már egy helyben ülni.

Csend legyen már! pissegett Firanga, még elriasztjátok a rendet.

Lehet, nem is szereti a pástétomot, suttogeta Olimé. Se a lekvárt, epret, rizses csokit, almát, gumicukrot, mandarint, sajtos-tejfölös tésztát és főtt kukoricát.

Az ki van zárva! tiltakozott sértődötten Gimagama.

Pedig biztosra kell mennünk! Hallottátok, ha nem tartunk rendet, Anya nagyon mérges lesz, mondta Firanga. Az lesz a legjobb, ha behordunk minden kaját a csapdába, ami csak a hűtőben van. Hátha valamelyikre ráharap a rend.

Így is tettek. De továbbra is hiába várták sóhajtozva, vakaródzva, piszmozgva azt a nyavalyás rendet, az nem és nem és nem jött be a szobába.

Csak Anya.

A többit már el tudjátok képzelni.

Mert a mesekönyvek, a legókockák, a társasjátékok dobozai, a kisvasút sínjei a szoba közepén voltak. Mert a kiságy rácsai, a kifestő gyűrött lapjai és a serpenyő a szoba közepén voltak. Mert a körtelekvár, az eper, a rizses csoki, az alma, a gumicukor, a mandarin, a sajtos-tejfölös tészta és a főtt kukorica a szoba közepén voltak. Mert minden kaja a szoba közepén volt, még Apa trutumós tésztája is.

Nem a helyén. Mert semmi sem volt az úgynevezett helyén, főleg nem a rend, aminek pedig a csapdában lett volna a helye.

De szerencsére Anya nem vette észre a szekrény tetején a banánhéjat.

Matyó a kánikulában

Ásítóztak a fák a júniusi kánikulában, a lakásban pedig még a porcicák is kimerészkedtek a fényre a sarkokból és a bútorok alól. A ragyogás csak a túskegombócnak nem tetszett, aki nem győzte a törülköző és a hálósák alá gömbölyíteni magát, hogy egyetlen tüske se találkozzon a világossággal.

– Nem hiszem el, hogy nem hagy aludni ez a dinnyeecsősz nyár. Elment az esze a napnak, hogy már reggel kilenckor így rátelepszik a városra? Egész éjjel futkároztam, csak ettem meg futkároztam, most meg nem tudom kialudni magam, mert idesüt a fészkekre, és rám olvasztja a takarót. Na, majd adok én neked szép időt meg forróságot! Feltöltöm a tartalékaimat, aztán majd jól útba igazítalak! – mondta Matyó, a sündisznó, és kibújt a forgácságyából, hogy teletömje a hasát.

Janka nagyon megörült a fészkeből leselkedő sündisznónak, és a tálkájával együtt a padlóra tette, hogy a süni vígan szaladgálhasson a lakásban, amíg ő bevásárol a piacon. Matyó szemét becsukva ropogtatta a szárított csirkefalatokat, ezért észre sem vette, hogy a lány elsuhant. Ahogy telt a sünipocak, úgy nőtt a fény is a lakásban, a nyár széles karjaival ölelgette a házat. Miután elfogyott az utolsó csirkemorzsa is, Matyó észrevette, hogy valami kellemes melegség járja át a hátát. Minden apró izmával összehúzta magát, kimerevítette a tüskebundáját, és várt.

– De hiszen ez egyre melegebb és finomabb érzés, de tudom én, hogy ez nem az időjárás műve, hanem a kajáé. Egy jóllakott sündisznótól nincs belevalóbb és hálásabb állat. Nem nyávogok, nem ugatok, a bútorokat sem rágom meg, és engem még le se kell vinni sétálni, elfutkározok én magamban, pontosabban észre se veszlek titeket... – ezzel már el is indult Matyó a lakásmaratonon. Jankáéknál ő a par-

ketta ördöge, aki azzal tartja rettegésben a bútorokat, hogy összekarcolja őket a tüskéivel. Sündisznólányok helyett a porcicákat szedi föl Matyinbród, Janka azután fogkefével fésülheti le az állatról a porcica és a pókhálóparókát. Így lesz ez most is, de előbb éhesre futkározza magát, mert a nap elviselhetetlenül fűt és vakít. A fotel alól a dívány alatti feketeségbe fut:

– Gyorsan, gyorsan, el a fény elől – majd jön a konyhába vezető jól ismert jobbra kanyar, a tűzhely és a szekrény közötti labirintus, tyű, de süt, elég már, szűk résen keresztül a fal irányába, ez már a célegyenes, és igen, megvan végre a sündisznóknak való hangulatvilágítás, vagyis a biztonságos sötétség.

– Jöhet a nappali álom, a háborítatlan pihenés a tüskékabátomban, nem tol ki velem ez a semmirekellő nyár – állapítja meg Matyó, és már bele is szenderedik a békés sünsziesztába.

A nap zavartalanul hevíti a tájat és a téglákat, az emberek napoznak, strandolnak, és ilyenkor a friss zöldség és gyümölcs csak úgy permetezi magából a finom illatokat. Janka teli kosárral és vászontáskával lép a lakásba, néhány barack kigurul a szatyorból, óvatosan szedi össze őket, nehogy véletlenül Matyóra lépjen. Ám a sündisznó semmit sem vesz észre a lány hazaérkezéséből, egy sokkal mélyebb világban jár, ahová még a dinnyelé sem csordogál.

Matyónak van egy egészen sajátos szokása, mégpedig az, hogy a lakás bármely pontján képes szétszórni a galacsinokat, ahol épp rájön a szükség. Szó szerint disznólkodik, elvégre sündisznó, ezért Janka nem szereti, ha a tüskegombóc egész nap a szobában futkos, mert a megkeményedett galacsinok sem hagynak jó illatot maguk után. El is indul a lázas keresés, kedves szólítgatás, sarkokba kukucsálás, a bútorok félrehúzogatósa, de a süninek teljesen nyoma veszett. A lány nem sír, igyekszik úrrá lenni a pánikon, és óvatosan közlekedni a lakásban. Mennyivel könnyebb dolga lenne, ha kutyája vagy macskája lenne, mert azt elő tudná csalogatni egy kis kolbásszal, de Matyót felébreszteni képtelenség, nyáron is a téli álmát alussza.

Ilyen hosszú ideig még sosem tűnt el a sündisznó, Janka már minden megszokott helyet átnézett, így előkerült a kétségbeesés és a zseblámpa. Még a hűtőbe is belenézett, holott tudja, hogy az állat mennyire utálja a hideget. A berendezés tologatása közben egyszer csak szapora szuszogásra lett figyelmes:

– Ez Matyó ijedtsége! – és már rángatta is ki a helyéről a fridzsident, aminek a hátsó részében Matyó gubbasztott nagy reszketésben. Janka alig fért hozzá, a tüskés test egyszerűen beszorult a kábelek és a kitüremkedő részek közé. A lány húzta, de a teli pocak és a félelem a kiszabadulás útjába állt, a kimerevedett tüskék pedig csak fokozták az ellenállást. Janka felhúzta a zöld munkáskesztyűt, amit a vendégeknek szokott adni, hogy kézbe vehessék Matyót, és alaposan belemarkolt a tüskék közé, majd kiemelte a rémült gombócot. Matyó lassan kidugta az orrát a magzatpózból, és miután felismerte a lány megszokott parfümjét, másodpercek alatt megnyugodott. Janka a hálósákjába csavarta a sündisznót, és visszatette a fészkébe. Matyinbród a tálkájához imbolygott, amit a lány teleszórt fűszeres csirkefalatokkal, hogy a tüskés gombóc mielőbb feldolgozza a történeteket.

– Nem minden sötétség jó sötétség. Egy sündisznónak lételeme az evés, én bizony nem fogok koplalni, hogy miután bebújtam valahova, ki is férjek onnan. Inkább süss, te dinnyecsósz nap, melegíts, mert egy magamfajtanak inkább melege legyen, minthogy fázzon. Afrikából jöttem, Szabadkán élek, és tessék melegen tartani a testemet – adta parancsba a sündisznó, és újra ropogtatásba kezdett.

Akiko vagyok

(Regényrészlet)

Orovec Krisztina fordítása

•

Minden könyv általában ponttal végződik.
Ez a furcsa könyv azzal kezdődik.

Olvasó, érintsd meg! A pontot.
Megérintetted?
Igen.
Köszönöm.

Nos, ez a mi érintkezési pontunk.

Nagyon fontos, hogy a szerzőnek és az olvasónak legyenek érintkezési pontjai, hiszen semmiképp sem lehetnek érintkezési vesszőik, ez butaság lenne. Egyébként ezt a könyvet egy hét alatt írtam meg, de évekig érlelődött bennem; úgy kopogtam az írógépen, mint egy félőrült. Ez a történet Akikóról szól. Ugyanabban az időben kellett ébren lennem, amikor Akiko, mert ő diktált.

A szerző

I.

SZERVUSZTOK,
AKIKO VAGYOK.

Az arcom szeplős, és a bőröm régi papír illatát árasztja.
Gyakran vagyok magányos.

Amikor kicsi voltam, apám gyakran mondogatta:

„Akiko, gyermekem, tanulj meg a betűket, hogy fennhangon megmagyarázhasd magad önmagadnak. A számokat ne, vagyis, csak a római számokat tanulj meg.”

Ekkor elhallgatott, leszívta a füstöt a tüdejébe, kiengedte a füstöt, majd folytatta: „Tanuld meg a római számokat, csak azért, hogy megtaláld a sorod a színházban, hogy megtaláld a helyed.”

„Jól van, apa”, válaszoltam.

„De”, folytatta apa, „az életben nincs szükséged római számokra, hogy megtaláld a helyed. Viasz vagy, nem színpad. Viasz vagy, nem függöny. Viasz vagy, nem deszka. Viasz vagy, nem drámai cselekmény. Benned, Akiko, gyermekem, benned növekszik a kanóc. Körülötted sötét van, te pedig viasz vagy. Őrizd magadban ezt a kanócot, mint egy zöld liánt, mint a békét, mint valami szent dolgot, és amikor kinő, gyertya leszel. Körülötted sötét van.”

Utána eloltotta a lámpát, amely az éjjeliszekrényen állt.

„Most aludj, Akiko.

Jó éjszakát.”

„Jó éjszakát, apa.”

Akiko vagyok, és bennem növekszik a kanóc. Lehetek horgony, lehetek part. Lehetek bármi. De nem szeretnék.

Ismerem az összes betűt, de nem ismerem a számokat.

Ha valaki megkérdezi, hány éves vagyok, azt válaszolom: „Akiko vagyok, semennyi éves.”

És akkor sokáig nézzük egymást.

Egy este fürdés után átvetettem a törülközőt az ablak szárnyán.

Az ablaknak szárnya van, mint a tüdőnek.

Így, frissen fürödve olyan voltam, mint a cukornádmezők, és a szavak ösztönszerűen, nyugtalan madarakként röpültek ki belőlem. Félek a madaraktól.

Írtam egy rövid verset egy emberről, aki sohasem nevetett.

Én nem szeretem azokat az embereket, akik nem tudnak nevetni, mert akkor rám hasonlítanak.

Írtam egy verset, és az éjjeliszekrényre tettem.

(MINEK NEVEZIK AZ ÉJJELISZEKRÉNYT NAPPAL?)

Az éjjeliszekrény fölött és a vers fölött lógott a nedves törülköző. És egész éjjel csöpögött a víz a versre.

Csöpp, csöpp.

Csöpp, csöpp.

Áthúzza.

De...

Áthúzza.

Most ez olyan, mintha indigó alatt húztam volna át a szavakat.

Pedig nem.

INDIGÓ

– EZ SZÉP SZÓ.

Akiko vagyok, és szeretem a lexikonokat. Félek a madaraktól. Félek beszélni az előző életemről, a saját őskézdetemről, a mezőkről. Elképednek, ha felfedem, honnan jövök igazából. Ha egyáltalán lesz merszem felfedni.

AKIKO.

Ha visszafelé hívnának, akkor OKIKA lennék.

Szemem színe: olyan, mint a leégett tejé, csak üdébb.

Cipőméretem: A–NÉGY.

Kedvenc ételem: amit apa készít nekem, tehát hagyma nélkül, sok szeretettel.

Kedvenc filmem: fekete-fehér; mikor lehunyom a szemem, akkor az olyan, mintha képregényben lennék. Bekeretezem magam, és kész is.

A legjobb barátom: a Törülköző.

Kedvenc dalom: az a hang apa autójában, amikor bekapcsolja a villanó jelzőlámpát és elkezdődik:

IK IK IK IK IK.

Ez a ciccegést juttatja eszembe, amikor valakire vársz az autóban ülve és ciccegsz:

C C C C C C C C.

Pityang- és lóheremezőkön keletkeztem.

Kedvenc festőm: az, akinek hiszek. Kedvenc költőm: az, akinek hiszek. Legkedvesebb barátom: az, akinek hiszek. Így sorakoznának a válaszok a lexikonban.

És minden rendben lenne. A festőkkel is, a költőkkel is és a barátokkal is.

SZERETEM, AMIKOR ÍGY VAN.

ILYENKOR NYUGODT ÉS CSENDES VAGYOK.

Akiko vagyok, és szabadidőmben ide-oda ugrándozok, hogy elkerüljem önmagam. Gyakran találkozunk, a tükröknek hála. Firkálok, öntözöm a virágokat; utána összebeszélünk, és a virág öntöz meg engem. Így tanulom, hogyan kell virágozni.

APA MELLETT.

Így itatom át a bennem növekvő kanócot. Ez kedves dolog tud lenni.

És igen. Kis híján megfeledkeztem róla. Kerékpározok.

Az én biciklim – négy keréken guruló szív.

Otthon hagyom az érzést, hogy valamit elfelejtettem, kimegyek a tornácra; megszagolom a bőröm – régi papír illatát árasztja; beletúrok a zsebeimbe – üresek; meglesem a gondolataim – eltűnnek; a hajam – galambraj illatát árasztja; tehát – minden rendben van, elindulhatok. Gyönyörű pillanatok tudnak ezek lenni.

Akiko vagyok és szeretem, ha a pillanatok gyönyörűek.

ILYENKOR FAKORONA ÉS TÖRZS VAGYOK.

Csütörtök volt. Úgy emlékszem. Csütörtök volt.

Levelekkel teli és édes madárcsicsergéssel teli nap volt.

EZ JÓ.

Amíg csak élek, emlékezni fogok arra a napra. Sőt, még utána is. Ha van utána.

Azon a csütörtökön az erdőben hajtottam a négy keréken guruló szívemet.

Akkor pótkerekekre volt szükségem az élethez (mint ahogyan most is).

Akiko vagyok, és dúdolgattam kerekezés közben. Valami csacska kis dallamot TRA LA LA LA LA LA LA, és dúdolgattam egészen addig a pillanatig, míg le nem esett a lánc a szívemről.

És – semmi.

Csak kicsit összeolajoztam a kezem.

„Apám meg fog ölni.” Ez jutott eszembe, és tovább folytattam a kerekezést, az autószerelőknél is feketébb kezekkel.

AKIKO – AUTÓSZERELŐ.

Atyaúristen!

Mikor hazaértem, apám aggodalmas arccal várt, éppen azon a helyen, ahol megálltam megnézni, hogy minden rendben van-e. Az apák, úgy tűnik, mindig azokon a helyeken várnak, ahol elváltunk tőlük.

Még ha csak egy rövid időre is. Lehullott az éj, mintha lánc lenne.

Apa aggodalmaskodott.

„Úgy is kell neked, ha saját felelősségedre mászol fel a saját szívedre.”

Kiabálta apa.

Más mondatokat is kiabált, de csak ezt a mondatot jegyeztem meg azon a csütörtökön.

Ezt a mondatot később le is írtam, miután megmostam a kezem, és megtöröltem a törülközővel.

Nyugtalan voltam. A törülköző ekkor is sírt.

A TÖRÜLKÖZŐ: A LEGJOBB BARÁTOM.

APA: A PÓTKEREKEIM.

Rebeka

Volt egyszer egy kislány, Rebeka. Egy nap valami egészen különös történt vele: akármit is mondtak neki, ő azt mindig félreértette. Hogy miért? Vagy nem figyelt oda eléggé, vagy másképp működött a füle, mint a gyerekeké általában.

Ha szólította az anyja:

– Rebeka!

– Kinek a dereka? – kérdezte Rebeka.

– Ne kezd megint!

– Tegezzelek, és ne kint?! – csodálkozott Rebeka.

– Te, ne mérgesíts! – kiáltott rá anya.

– Még hogy kérge sincs? De minek?

– Ebből aztán elég!

– Micsoda? Dől a kazán feléd?

– Vidd ki a szemetet!

– Én nyissam ki a szemedet? – nézett rá Rebeka megrökönyödve.

Anya dühösen abbahagyta a főzést, és kivitte a szemetet.

Ekkor ért haza Rebeka apja. Na, éppen jókor. Már zúdult is rá a panaszáradat:

– Te Gyuri! Én megbolondulok ezzel a gyerekkel! Akármit mondok neki, mindent félreért! Vagy csak játszik az idegeimmel!

Rebeka apja összevonta a szemöldökét.

– Igaz ez, Rebeka?

– A gaznak nincs dereka! – méltatlankodott Rebeka.

– Mit mondtál?! – kiáltott fel apa.

– Hogy mit fogtam? Nem is voltam horgászni!

– Figyelj rám, hallod!

– Vigyem már a majmot? De hová?

– A leckéd készen van-e?
– Hogy a kecském résen van-e?
– Te gyerek!
– Egerek? – hüledezett Rebeka.
– Most megbüntetem! – toporzékolt apa, és fel-alá rohangált a szobában.

– A kost feltünteted? – kérdezte halkán Rebeka.
– Felpofozooom! – tördelte a kezét apa.
– És megmotozod? – tette hozzá Rebeka.
– Nyugodj le, Gyurikám... – rémült meg anya.
– A húgod nem hurrikán? – szólalt meg Rebeka.
– Mit tegyünk, mit tegyünk? – nézett össze apa és anya kétségbeesetten.

– A mi legyünk? – kérdezte Rebeka ártatlanul. – De hát ki szereti a legyeket...

– Menj a szobádba, azonnal! – kiáltott rá az apja.

De mivel Rebeka visszakérdezett, hogy: „Fent a szonáta nagyot fal?”, anya egyszerűen felkapta, a szobájához vitte, és betuszkolta az ajtón.

Hát még másnap az iskolában!

A tanító néni felszólította Rebekát:

– Lackó Rebeka!

– A mackó dereka? – kérdezte Rebeka.

A tanító néni meglepetten szólt rá:

– Állj fel!

– Mákfej? – kérdezte Rebeka, és felállt, hogy jobban hallja a tanító nénit.

– Mit mondasz?

– Hogy kit kongatok? – kérdezte Rebeka.

– Elég volt! – kiáltotta a tanító néni.

– Egy kék folt? – tette fel a kérdést Rebeka.

Persze a többiek már úgy nevettek, hogy folyt a könnyük a nevetéstől. A tanító néni csöndre intette őket, és újra Rebekához fordult.

– Leírtad-e a mai leckét?

– Hogy megittam-e a napi fecskét?

– Hagyd abba! – kiáltott rá a tanító néni, mert valljuk be, most már kezdett feldühödni.

– Nagy kanna? – kérdezte vissza Rebeka.

– Megtanultad a verset?

– Hogy legyalultam-e a nyerset?
– És leírtad a fogalmazást?
– Hogyan, tanító néni? Lenyírtam-e a tolakodást?
– Ül le! – kiáltott mérgesen a tanító néni.
– Kinek a füle? – nyitotta tágra a szemét Rebeka.
– Hát ez borzasztó! – kiáltott a tanító néni olyan hangosan, hogy már nevetni sem mert senki az osztályban.

– Tán ez a kopasztó? – kérdezett vissza Rebeka. Ez valóban elképesztő volt. Még hogy kopasztó! Az iskola! Ez annyira, de annyira elképesztő volt, hogy Rebeka leült.

– Két egyest kapsz egyszerre! – mondta még dühében a tanító néni, és be is firkantotta a két egyest a naplóba.

– Mért meggyest raksz vegyszerre? – kérdezte vissza Rebeka, de ezt már senki sem hallotta, mert az osztályban ismét kitört a hangos nevetés.

Ej, így ment ez nap mint nap. Rebekával senki sem tudott dűlőre jutni. Már azt sem lehetett megállapítani, hogy ki volt az idegesebb, ki a dühösebb: anya, apa vagy a tanító néni.

És egy este, mikor Rebeka már mélyen aludt, anya és apa sokáig beszélgettek. Hogy miről, az már másnap kiderült.

Reggel anya így keltette fel Rebekát:

– A dereka tejfel!

És láss csodát, Rebeka kinyitotta a szemét, és azt mondta:

– Azonnal!

A reggelinél azt kérdezte apa:

– Fogy a lúdmáj?

– Nagyon jól, apa – felelte Rebeka.

– Szép a kecskéd? – érdeklődött tovább apa.

– Csak matekból volt, leírtam – nyugtatta meg apját Rebeka.

– Mérsz még fejet? – kérdezte anya.

– Igen, kérek! – szólt Rebeka, és megivott még egy bögre tejet.

– A nyerset rúgod? – jutott eszébe anyának.

– Már tegnap tudtam – legyintett Rebeka. – Na, megyek!

– Töktortát, Emma? – kiáltott még utána apa.

– Igen, öt! – szólt vissza Rebeka, és már futott is az iskola felé.

Amikor magukra maradtak, anya megkérdezte apát:

– Mákért mész-e?

– Cégek – felelte apa, és anya már fel is tette a kávévizet forni.

– Kitesz a segéd?

– Zöldtök sátorba – felelte anya. Azzal kivette a hűtőből a darált húst a töltött káposztához.

– Eszik a vessző! – nézett ki apa az ablakon.

– Kabát! – kiáltott föl anya, és kiszaladt, hogy bekapkodja a ruhákat a szárítókötélről.

Nem volt itt tovább baj! Rebeka, apa és anya ezentúl kiválóan megértették egymást. Apa és anya pedig, úgy is mondhatnám, tökéletesen!

Hogy a tanító néni hajlott-e az érthetőbb párbeszéd felé, abban azért nem vagyok ennyire biztos. A naplóban ugyanis csak sorakoztak és sorakoztak az egyesek. Karácsony felé már nemhogy sorakoztak, hanem tolakodtak. Azt viszont mégsem tudhatom, hogy Rebeka kijavította-e őket végül, mert messze még a tanév vége.

Vagyis: kert zengne rég a vak tévébe’!

Hölgybogár és Bobcica

(Regényrészlet)

I. fejezet

Akármerre bóklászott is, Bobcica sohasem indult el otthonról kedvenc ásója nélkül. Ez annak ellenére vált szokásává, hogy korántsem volt egy világjáró alkat. Sőt, a falubeliek kifejezetten otthonülőként ismerték. Többnapos utakra, külföldi nyaralásokra soha nem vállalkozott, hiszen akkor ki viselte volna gondját növényeinek? Márpedig Bobcica Hölgybogár mellett a növényeit szerette legjobban. Ez azonban állandó szolgálatot jelentett számára.

Pontosan tudta, hogy melyik növénynek mennyi napfényre és vízre van szüksége, mikor kell elültetni, átültetni, megmetszeni vagy elvetni, egyszerűen mindent tudott, amit egy magafajta kertész csak tudhat. És igaz, egyedül élt, de sohasem magányosan. Hiszen növényei mindig biztosítottak számára társaságot. Barátságukat és hálájukat pedig burjánzással, növekedéssel mutatták ki. Többszörösen díjnyertes tökök, kitüntetett gyógynövényteák, aranyérmes virágméz, megyei bajnok paradicsomok tanúszkodtak hozzáértéséről és odaadásáról. Persze Bobcica szeretete nem korlátozódott saját üvegházának, gyümölcsöskertjének és veteményesének lakóira. Bobcica a világ összes füvéért, fájáért, gazáért és virágjáért egyformán rajongott. És mivel amit szeretünk, azt sokszor birtokolni is akarjuk, így Bobcica sem volt soha elégedett gyűjteményével. Egyre többre és többre vágyott...

Lassanként távoli tájakról kezdett ábrándozni, tengerparti növénygyűjtésekről, világhírű botanikus kertek bejárásáról képzelgett. Míg egykor éberem figyelte a pázsitot, vagy az árok szélét pásztázta kíváncsian, utóbb azon kapta magát, hogy traktorja helyébe egy fel-

térképezetlen flórájú sziget felé tartó bárkát képzel, az ekéje nyomán kiforduló göröngyöket a víz habjainak látta. A gólyák pedig – amelyek az ilyen alkalmakat mindig kihasználták egy kis falatozásra – flamingóként és vijjogó sirályokként tűntek fel a szeme előtt.

Egy februári délutánon aztán azzal szembesült, hogy nem akadt semmiféle tennivalója. Hiába sétálta körbe a házat, az udvart és a télikertet, hiába ellenőrizte le többször is naptárát és a kalendáriumot. Minden hiába volt. A tél és ezzel együtt a hó is makacsul tartotta magát. Meglátogathatta volna persze Hölgybogarat, de nem akarta feltartani munkájában. Könyvtárba is mehetett volna, de már az összes könyvet kiolvasta a tél folyamán. Annyira unatkozott, hogy még nénikéje is eszébe jutott, pedig őt, rendes körülmények között, a háta közepére sem kívánta. Miközben azon töprengett, hogy mihez is kezdjen, valami megmoccant a szíve környékén és apródonként, akár a kiírthatatlan tarack az ágyásokban, szétáradt a testében. De ez a valami nem egyszerűen szétterjedt, hanem makacsul bevette magát minden porcikájába, minden gondolatát eltérítette. Menni, menni, menni... mintha megbabonázták volna. Nem volt tovább maradása otthon.

Megtapogatta hátizsákját és örömmel nyugtázta, hogy kedvenc ásója a szokott helyén pihen. Feltöltötte uzsonnásdobozát és termosztát, majd némi váltóruhával és növényhatározójával egyetemben táskájába süllyesztette. Ezután bezárta a kertkaput, a rozsdás kulcsosomót pedig egy cserép alá rejtette. Nem köszönt el senkitől, üzenetet sem hagyott. Nem akarta, hogy olyan kérdéseket tegyenek fel neki, amelyekre maga sem tudta a választ. Sem útiterve, sem úti célja nem volt.

Besötétedett, mire a Bagolyvonat, rajta Bobcicával begördült a város zsúfolt, zajos pályaudvarára, amelyet Bobcica ki nem állhatott. Ezúttal is minél előbb tovább szeretett volna állni. Gyorsan keresett egy menetrendet. A peccétes, kopott papírt bogarászva megakadt a szeme az egyik gyorsvonat végállomásának nevéen: Tengerpart. Ráadásul fél órája volt még a vonat indulásáig. *Pompás* – gondolta, majd megkereste a jegypénztárt.

Maga sem tudná megmondani, hogy mennyi időt töltött a tenger mellék felfedezésével. Talán két napot, talán egy egész hetet. Ahogyan a nyugalom visszaköltözött a lelkébe, úgy vesztett jelentőségéből az idő. Csak ő volt és a növények. Hátizsákját lassacskán megtöltötte a legkülönfélébb magokkal és palántákkal. Először az uzsonnásdoboz, majd fokozatosan a ruhái is kiszorultak belőle.

Amikor már minden zseb és rekesz megtelt, Bobcica leült a néptelen tengerpartra, és a hullámok zenéjét hallgatta. Most hüvelykujjában indult meg valamiféle nyugtalanító motozás, ami eszébe juttatta otthonát és Hölgybogarat. *Azt hiszem, ideje hazaindulni* – jelentette ki magának. Feltápázkodott, leporolta nadrágját, de mielőtt elindult volna, hogy jegyet váltson a hazaútra, eszébe jutott valami. Valami, amiből mindenképpen szereznie kellett még.

A hosszú vonatutat követően, amikor éppen dugig tömött hátizsákjával, kezében pedig egy hatalmas adag sárga virággal próbálta magát keresztülverekedni a város pályaudvarán, egyszer csak egy kedves hangot hallott a háta mögül:

– *Nicsak, mimózák! Mennyi egy csokor ára?* – kérdezte a kedves hang.

– *Nem eladó* – akarta mondani Bobcica, de a száján előbukkanó szavak mégis mást jelentettek. Mire eljutott a falujáig, legalább egy tucat kedves hang kérdezte ugyanazt, és Bobcica egyiknek sem tudott nemet mondani. Így mire hazaért, már csak két bokrétát szorongatott a kezében. Gyorsan vázába tette őket, ő maga pedig nekilátott, hogy méltó helyet keressen tengerparti szerzeményeinek. Növényei kissé féltékenyek voltak ugyan új szomszédjaikra, de Bobcica hazatérésének nagyon örültek. Mikor Bobcica mindennel végzett és az ablakpárkányon lévő mimózákra tekintett, csak akkor vette észre, hogy odakinn a hó olvadásnak indult, a kerti úton pedig egy ismerős alak tartott sietős léptekkel a bejárati ajtó irányába.

Ettől a kalandtól kezdve Bobcica nem álmodozott annyit egzotikus utakról, távoli vidékekről, jöllehet minden évben egyszer, amint elérkezett az az unalmas februári délután, kámforrá vált, hogy néhány nappal később, kezében egy csokor mimózával állítson be Hölgybogár házába.

Cirkáló

(Regényrészlet)

Meiko aznap elég nehézkesen kelt fel. Már réges-rég ébren volt, de semmi jelét sem mutatta annak, hogy meg szeretne mozdulni. Másnál ez valószínűleg szokványos dolognak számít, nála azonban ez kivételesen hatalmas ritkaság. Valamilyen furcsa oknál fogva mélyen elmélázva, szűrős szemekkel méregette az ágya mellett álló apró fafaragványt, amelyet még egészen kicsi korában készített egy földön talált vastag ágból.

Végül aztán megunt a heverészést. Nyújtózkodott egyet, majd hirtelen kiugrott az ágyból. Az első dolga az volt, hogy megigazította a bábút. Nagyon bosszantotta, ha valami nem állt pontosan a helyén; legalábbis a saját szobájában nem tűrte a „rendetlenséget”.

Pillanatok alatt rendbe rakta a fekhelyét is. Miután úgy vélte, hogy minden rendben áll körülötte, megpróbálta megigazítani a kócos haját, mert a szemébe lógott, meg azért is... mert rettentően torzonborz volt. Nem sokkal később persze rájött, hogy hosszú frizuráját nem tudja pusztán a kezével rendbe tenni. Elkezdett a fésűje után kutatni, de nem találta sehol sem.

– A fésűt keresed, kis angyalom? – hallatszott a szomszédos szobából.

– Nem vagyok kicsi – felelte a lány mosolyogva.

– De attól még mindig az én angyalom maradsz! – mondta Shyago¹, majd bejött a szobába a fésűvel.

Shyago sovány, de erős tartású ember volt. Látszott rajta, hogy nem fiatal, arcát mindenhol ráncok borították. Ennek ellenére olyan dús barna haja volt, hogy azt a néhány ősz hajszálát észre sem lehetett

¹ Ejsd: szijágó.

venni. Emellé még a hajánál is sokkal sűrűbb bajuszt viselt (fontosnak tartom megemlíteni, hogy a Cyphen nálunk sokkal fejlettebb emberek laknak, akik a technológia és az evolúció terén is lépipálnak minket; emiatt a testük teljes mértékben szőrtelen, csupán hajuk van, a férfiaknak pedig arcszőrzetük is, de az egészen csak felnőttkorukban kezd el nőni).

Lassan és gyengéden fésülgette a lány színes, hosszú haját. Később a kezébe nyomott egy natrut.² Arrafelé nem igazán volt sütés-főzés meg túlbonyolított szakácstudomány, főleg nem éttermek meg fogadók, vagy bármilyen más kajáldák. Csak nagyon kevés házban foglalkoztak az ízek kombinálásával. Ebben a házban például pont azért nem volt főzőcskézés, mert semmi mást nem lehetett találni néhány túlérett limen és egy rakat natrun kívül. Könnyen meg lehet unni, nem igaz?

Mivel Meiko nagyon éhes volt, és nem is titkolta, bemajszolt még egy limet is. Azt valahogyan mindig is jobban szerette, főleg az érettebbet. Miközben a lány evett, Shyago bement a szobájába.

Az egész ház mindössze négy szobából állott. Az egyik volt Meiko szobája, a mellette lévő evésre és munkára használták, és a konyha-nappali másik oldalán volt Shyago szobája meg egy úgynevezett „tiltott szoba”, amelyben az öreg holmija állt, és gyakran szokott odabent munkálkodni is. Azért ez a neve, mert Meikónak nem szabad bent járkálnia. Néhányszor az öreg megengedte neki, hogy meglesse, mi van odabent, és mivel semmi érdekeset nem talált, mindössze üres polcokat, egy íróasztalt meg néhány kopott ládát, nem is furdulta tovább a kíváncsiság. Az udvarra vezető kijárat a konyha-nappali harmadik oldalán állt (a negyedik oldalán már nem volt semmi).

Shyago egy rakat szövetet hozott ki a szobából, amit rátett a lány melletti asztalra.

– Mit szólnál hozzá, ha ma is gyakorolnánk egy picit a ruhakészítést? Úgyis szükséged van már egy új gúnyára – ajánlotta fel jókedvűen.

– Hát jó. De csak egy kicsit – felelte Meiko enyhe mosollyal, de látszott rajta, hogy nem igazán tetszik neki az ötlet.

Igazából sohasem volt oda érte, hisz nem is ment neki, de ettől függetlenül egyszer sem mondott nemet. Legalább szórakoztak,

40 ² Lédús, narancssárgás-lilás színű, ovális gyümölcs.

mert közben az öreg mindig valamilyen történetet mesélt, legyen szó mendemondákról vagy éppen a gyerekkori csínjairól.

Ami a szövetet illeti, az készülhet növények leveleiből, terméséből, nedvéből, vagy akármi másból. Rengeteg növény alkalmas ruhák előállítására. Egyes anyagok hasonlítanak a selyemhez, valamelyik gyapjúszerű... szóval nagyon jól tudják nélkülözni az állatokat – amik valójában nem is élnek ezen a bolygón (kivéve az embereket, mivel elvileg ők is azoknak számítanak). Ez azt jelenti, hogy náluk nincsen se tej, se hús meg még egy csomó más. Emiatt nem ismerik a „házi kedvec” kifejezést sem. Ettől függetlenül nem kell őket sajnálni. Az apróbb, nem harcra készült, esetlen robotok bőven kitöltik ezt az űrt.

Visszatérve a szövetre: amivel a lány és az öreg jelen pillanatban dolgozott, az egy hosszú szárú, manraga nevű növény leveléből készült, amit Shyago kis mennyiségben a kertben is termesztett, de a nagyját a nyilvános kertekből szerezte be.

Meikónak eléggé ügyetlenül forgott a kezében a szövőszerszám. Mivel fejlett társadalomban éltek, simán használhattak volna ruhakészítő szerkezeteket, vagy akár rábízhatták volna a robotokra is. Egyes téren mégis jobban szerették a kézimunkázást. Nem csak ők, az egész nép. A termesztést is mindig nagyrészt saját kezűleg végezték. Mindennek ellenére közel sem lehet azt mondani, hogy az öltözetük ókori. Bátran állítható, hogy hasonlít a miénkhez minőségben és kinézetben is, csupán az anyaga különböző.

Ami a divatot illeti, nem létezik: a ruházat egyszínű és egyszerű. Még alsóneműt se hordanak, beleértve mindkét nemet. Lábbelinek általában csizmára hasonlító vékony cipőt viselnek, ami szintén növényből készül. A nadrágok és a ruhák vékonyak és szellősek. Az öltözeteken díszeket és mintákat sem lehet találni. Amit esetleg használnak, azok a zsebek – a további részleteket pedig mindenkinek a fantáziájára bízom. Szerintem most már ideje, hogy visszaugorjunk a történethez.

Shyago látta, hogy Meiko nagyon beleélte magát a munkába, mégsem boldogul. Ő már majdnem kész volt a felével, a lány meg épphogy elkezdte.

– Szeretnél valami mást csinálni? – kérdezte végül az öreg.

– Igen! Menjünk ki a kertbe! – vágta rá Meiko olyan izgatottan, mintha valamilyen csodát hallott volna.

Finoman lerakta a szövetet, majd rögvest kiszaladt az udvarra, hogy ugrálhasson, mint minden reggel. A mozgás létfontosságú volt számára.

Körbe-körbe szaladgált, az öreg pedig egyszerűen csak sétált utána – tudott volna futni ő is, de nem igazán igyekezett.

Miután a rohangálással végzett, megmászott legalább három fát. A kert tele volt különböző fajtával, úgyhogy azt hódította meg, amelyiket csak akarta. Shyago meg eközben figyelte, nehogy baja essen. Pont úgy, ahogy őt nézték a szülei – azzal a különbséggel, hogy ő nem pánikolt, amikor a lány a fa tetején kezdett táncolni.

Mikor ez is megvolt, szokás szerint közösen leültek egy gradivanapadra az udvar közepén, ami a szétszórtan elhelyezkedő limfák között állt, és egyenesen az udvart körbeölelő magas fekete fal felé nézett. Mint általában, most is hosszú időn keresztül ücsörögtek rajta. És ennek mindig az lett az eredménye, hogy Meiko számára érthetetlen témákat kezdett el feszegetni...

– Én ezt még mindig nem értem – szólalt meg hirtelen. – Minek ide ez a fal?

– Számtalanszor elmondtam már. Megvéd minket a rossztól – válaszolta nyugodtan Shyago, de érezni lehetett a hangjában, hogy már kezd belefáradni a folytonos ismételésbe.

Az öreg egyáltalán nem lepődött meg, amikor Meiko felugrott. Már azt is tudta, hogy mi fog következni.

– Milyen rossztól? – akadékoskodott a lány. – Semmilyen rossz nincs itt. Amióta itt vagyok, semmi rossz nem történt.

– Angyalom, ez azért van, mert vigyázok rád.

Ez az „angyal” megnevezés nem igazán olyan, mint nálunk. Mi általában arra szoktuk mondani, aki jól viselkedik. Habár az igaz, hogy nem feltétlenül csak akkor használjuk...

Náluk az „angyal” a szépséggel azonos. A népmeséik egyik állandó szereplője az Erfahis. Egy tudós régen azt rebesgette, hogy egy találmánya segítségével elment egy másik világba, ahol találkozott velük. Senki sem hitt neki – mivel ez még a Veszedelem megjelenése előtt történt –, de a sztorija bekerült a népmesék közé. A tudós állítása szerint az Erfahisok olyan teremtmények, akik mágikus erővel rendelkeznek, de főleg a szépségük miatt emlékezetesek. A kutató ezt mondta róluk: „Soha nem láttam szebbet náluk.” Pontosan emiatt nincs általános leírás arról, hogyan néznek ki, mert a „legszebb” minden ember számára mást jelent. Így gyakorlatilag az

Erfahisban mindenki álmai párját vagy a lányát látja (mint ebben az esetben Shyago Meikót). Az Erfahis sokkal jobban azonosítható a mi tündéreinkkel, mint az angyalokkal, de nem szoktuk azt a kifejezést használni, hogy „én tündérem”. Vagy ha mégis, én még nem hallottam (esetleg azt, hogy tündérkém). Ezért cseréltem le itt inkább az „angyal” kifejezésre. Használhatnám simán Erfahisként is, de mégis hogy hangzana az, hogy „én Erfahisom”? Ennyi erővel le se kéne fordítanom az interdimenzionális nyelvet, hanem hagyhatnám az eredeti párbeszédet (az élelmiszerekkel és az anyagokkal más a helyzet; attól függetlenül, hogy a lim meg a lime – vagy magyarul zöldcitrom – hasonlít egymásra név és kinézet alapján, semmi közük egymáshoz, ezért nem is fordíthatom le így). No de ismét átestem a ló másik oldalára, túlságosan elkalandoztam.

Meiko nem tudott nyugodni, egyáltalán nem elégedett meg Shyago feleletével.

– Azt értem, hogy vigyázol rám, de mikor lehetek egy kicsit önálló? Unom, hogy sohasem mehetek ki egyedül az utcára.

– Nem merlek elengedni, mert még túl kicsi vagy ahhoz. Főleg nem ilyenkor. Korán reggel kell mászkálni, de ez ma elmaradt, mivel későn keltél fel.

Meiko nem válaszolt semmit, csak lesütötte a szemét, mert elszégyellte magát amiatt, hogy egy kicsit valóban lustálkodott.

– Nyugalomban csak akkor lehet sétálni a környéken, amikor nincsenek őrrobotok a közelben – folytatta a mondandóját az öreg.

– Nekik az a dolguk, hogy védelmezzenek minket, nem? – lepődött meg a lány.

Shyago sóhajtott.

– Igen, eddig így mondtam. De ez csak részben igaz. Az őrrobotok valóban ügyelnek a biztonságra, viszont nem a mi érdekünket nézik, hanem a Kormányét. Ugyebár amióta új vezető van a Kormány élén, a közemberek boldogsága háttérbe szorult.

Meiko ennek hallatára nagyon elszontyolodott. Megdöbbenette ez a tény. Shyago pont ettől félt. Mindig is nagyon óvatos volt azzal kapcsolatban, hogy mit árul el neki az igazságtalanságról és a rendszerről. Azt már végképp nem merte soha még szóba se hozni, hogy nem az interdimenzionális nyelv az eredeti cyphi nyelv (mivel a lánynak már kiskora óta az interdimenzionális nyelvet tanította, és amikor találkoztak, akkor is ezen a nyelven beszéltek). Van több dimenzió is? Ismeretlen lények támadták meg a bolygót? Soha egy szót

se erről. Túlságosan jól tudta, hogy Meiko olyan, mint amilyen ő maga volt kiskorában. Eleven, makacs, kíváncsi, és mindenben arra kereste a választ, hogy „miért”.

Shyago sosem fogja azt a fázist elfelejteni, amikor Meikót mindennél jobban érdekelte az égbolt és a világűr. Akkor még egészen kicsi volt, és gond volt minden egyes kérdésére érthető választ adni. A legnehezebb a ritsu³ működésének a tisztázása volt.

Shyago sem tudta megmagyarázni a kislánynak, hogy a ritsu olyan gázréteg, amely magába szívja a fényt, majd szétszórja, de akár a hangot is. Emiatt van folyton világos, mert amikor a csillag a bolygó másik oldalán van, a ritsu eljuttatja a fényét a Cyph sötét oldalára is. A hideg évszakban csakis azért van egy rövid ideig sötét, mert a túl alacsony hőmérséklettől nem mindig működik jól.

Ha a világűrből erős hang érkezne, akkor azt az egész bolygó hallhatná – de ez már csak elmélet, a gyakorlatban még nem próbálták.

És pontosan ez az, ami definiálhatná a dimenzió fogalmát. Egy dimenzió nem abban különbözik a másiktól, hogy furcsa, torzszülött lények lakják. Különözhet abban is, de nem ez a fő tényező. Két dimenzió akár egyetlenegy dologban is eltérhet. Tegyük fel, hogy van egy dimenzió, amelyben egy Földdel azonosítható bolygó található. Emberek lakják, akárcsak az eredetit – vagyis a miénket. De ha már egy kis különbség van – például laknak ott sárkányok is, vagy pedig másmilyen a gravitációs erő – akkor már lehet másik dimenziónak nevezni. Viszont két teljesen egyforma dimenzió nem létezik. Szerintem lehet úgy is magyarázni, hogy egymástól élesen elválasztott világok. A dimenziók főleg a fizikai és más törvények miatt különböznek egymástól. Nem igazán érthető? Akkor így jártál. De hogy őszinte legyek, ezt valójában nem is annyira szükséges pontosan tudni.

Abban a pillanatban fárasztó volt az öreg számára a ritsu működését kézzel-lábbal magyarázni, de mostanra szép emlékként maradt fenn.

Shyago sohasem szerette a szabályokat, de öregségére beletörődött abba, hogy a jelenlegi borzalmas rendszer ellen nincs mit tenni. Valahogy el kellett mindezt magyaráznia a lánynak.

– De ez borzalmas! – jelentette ki Meiko. – Miért nem változtattunk ezen?

³ Ejtsd: ricu; hasonló, mint a mi ózonrétegünk, viszont sokkal magasabb nyomású – mellel részben ez az oka annak, hogy folyton felhős az ég.

– Mert nem tehetünk semmit – felelte az öreg. Amikor meglátta a lány kételkedő arcát, hozzátette: – Hidd el.

Természetesen – és ezzel Shyago is tisztában volt – nem lehetett meggyőzni ennyivel.

– Honnan tudod, hogy nem lehet? Próbáltad egyáltalán?

Az öreg nem mondott semmit, csak magában mormogott. Elgondolkodott a kérdésen. Gyerekkorában mindig belekötött abba, ami nem tetszett neki, de a végén mindent elfogadott úgy, ahogy van. Ez főleg a szabályokra vonatkozik. Úgy érezte, hogy öregségére most már talán ideje lenne ezt a gondolkodásmódot hátrahagynia. Aztán rögtön eszébe jutott az is, hogy a Kormánnyal szembeszállni veszélyes dolog, így hamar meggondolta magát.

– Nem próbáltam – felelt csendesen a lány kérdésére. – És ez azért van, mert ez nem játék. Mellesleg nem akarom, hogy veszélybe keveredj.

– Mégis, miért kerülnék veszélybe? – Meiko továbbra is csak nyakaskodott. Shyago meg már végleg beleunt az egészből.

– Nem beszélgethetnénk inkább valami másról? – próbálkozott az öreg. – Mondjuk egy vidámabb témáról?

– Rendben. Ahogy akarsz – egyezett bele Meiko az öreg nagy meglepetésére. Nem hitte volna, hogy a lány ilyen könnyen témát vált. Azt sem látta előre, hogy majd helyette talál egy másikat...

– Van egy ötletem – kezdett bele elgondolkozva. – Idehozhatom a lélekmérőt?⁴ Ha szerinte csillagpredumium vagyok, akkor engedélyt adsz rá, hogy körbejárjak a környéket. Lehet?

Náluk nincsenek évek, ezért ezzel határozzák meg, hogy melyik életszakaszban vannak (ezt régen a csillagok állása szerint állapították meg, innen maradt az elnevezés). Így döntenek el azt is, elég idős-e valaki ahhoz, hogy katonaként szolgálhasson – mert a többi munkával ellentétben a katonaságnál volt kritérium, hogy mikor lehet kezdeni.

Shyago abban reménykedett, hogy Meiko még a mérő szerint is túl fiatal, ezért beadta a derekát. A lány izgatottan hozta ki a házból. Letette a földre, ráállt, és várták az eredményt, mert időbe telt a kalkulálás.

Meglett az eredmény. Szerintem ne másszunk bele a cyphi mértékegységekbe. Legyen elég annyi, hogy a mi számításunk szerint

⁴ Olyan szerkentű, amely minden háztartásban megtalálható, és nem a test, hanem a lélek korát méri.

a lány tizenkettő és tizenhárom év közötti. A Cyphen ekkor már a gyerekek „érettebbnek”, vagyis csillagpredumiumoknak számítanak.

Meiko annyira megörült, hogy örömeiben ugrálni kezdett.

– Akkor mehetek? – kérdezte huncutul.

Az öreg semmiképpen sem akart ráállni, de nem volt mit tennie, végül elfogadta a vereségét. Viszont a ravaszsága nem kopott el az évek alatt.

– Rendben, te nyertél, angyalom – kezdte hízelgő hangon. – Viszont nem mehetsz akárhova. Ennél van egy sokkal jobb ötletem. Mindjárt jövök – mondta, majd bement a házba, és papírdarabkákat hozott ki, amit Meiko kezébe nyomott. A lapok az ablitafa⁵ ehetően, kemény kérgű terméséből készültek, akárcsak a legtöbb papír. A fákat nem szokták kivágni, és nem is szükséges, mert ez a masszív termés tökéletes minden ilyen célra.

– Ezeket még régen kaptam – kezdett bele a szövegbe, amikor meglátta a lány értetlenkedő arcát. – Ha ezeket beváltod a sportolók számára alapított boltban, akkor megfelelő mennyiségű élelmiszert vagy felszerelést vihetsz el. Többet semmiképpen sem, mert arrafelé minden lépésedet örrobotok lesik. Legfeljebb csak kevesebbet. Van ott felszerelés is, de nekünk az nem kell, hanem ennivaló. Már alig van itthon mit enni.

– Ezeket Krikatótól kaptad? – kérdezte a lány, miközben a papirost szemlélte.

Meiko nagyon keveset tudott Shyago múltjáról. Az összes gyerekkori csínytevését hallotta már, de azt nem, hogy régen sportoló volt. Az öreg mindössze annyit mesélt el neki, hogy ismerte Krikatót, aki sikeres rohamlabdázó volt, és hogy mestereként tekintett rá. Hogy mi okból tartotta annak, nem árulta el. A villámlépésről is rengeteget szövegelt, azt mondogatta róla, hogy legendás képesség, de azt soha nem tette szóvá, hogy Krikato tudta használni, azt meg végképp nem, hogy ő maga is el akarta sajátítani.

– Igen – hazudta az öreg. Nem fűlött hozzá a foga, hogy elmondja az igazat. – De ez már nagyon régen volt! Szóval egyre jobban fogyanak a papírok. Még szerencse, hogy a nyilvános kertekből és a rétről akármikor lehet csórni. Felháborító, hogy a nyilvános kertekben termő ételt nem lehet elvenni. Na mindegy. Egyelőre még ne azon gon-

⁵ Eléggé elterjedt fafajta, legfőbb jellegzetessége, hogy a termésének szűrős szaga van.

dolgozzunk, hogy mi lesz, ha elfogynak. Úgyis tele vagyunk itthon limfákkal meg egy csomó más terméssel. Örülünk, amíg még van, ugye? Na, menjél!

Azzal hátat fordított a lánynak, és leült a padra. Meiko még mindig nem tudta elhinni, hogy Shyago csak úgy elereszti őt.

– Most komolyan elmehetek? – faggatózott, mint aki nem jól halotta.

– Igen – susogta az öreg nyugalmat erőltetve a hangjába. – Nem igazán örülök neki, de mindenki a maga kárán tanul. Csak aztán egyben gyere vissza. A lényeg, hogy ne kötözködj a robotokkal. Csak tedd, amit mondanak. Tudod merre van a bolt, igaz?

– Úgy lesz. És igen, tudom.

– Nagyszerű. Akkor indulj! – mondta Shyago, és a megjátszott nyugalom mellé megpróbált még egy erőltetett mosolyt is produkálni.

– Rendben, akkor nemsokára jövök! – kiáltotta nagy örömmel a lány, majd kinyitotta a természetes fekete kaput, és kiszaladt rajta.

Amint Meiko lelépett, Shyago mindinkább kétségbeesett. Fel-alá járkált a kertben. Nagyon félt attól, hogy a lánynak valami baja esik. Még hozzá nem is ok nélkül. Már az is megfordult a fejében, hogy utána megy. De mi történne akkor, ha Meiko észrevenné őt? Akkor megtudná, hogy nem bízik benne. Iszonyatosan gyöttrődött egész idő alatt.

Mindeközben Meiko egészen vidáman járta körül a teret. Pontosan tudta, hogy melyik a legrövidebb út a boltig, de azért sem tudott ellenállni annak, hogy a lehető leghosszabb ösvényen jusson el odáig. Szeretett volna minél többet látni a környékből.

Olyan helyeken is járt, ahol Shyagóval eddig sohasem, mert az öreg mindig csak ezt mondogatta: „ide nem szabad”. Vagy esetleg ezt: „nem okos dolog erre menni”. Meiko sosem értette, hogy miért idegeskedik ennyit. Akármikor megkérdezte, hogy miért nem szabad, az öreg válasza egyszerűen csak ez volt: „azért, mert veszélyes”.

A lány ennek ellenére egyáltalán nem érezte azt, hogy bajban van. Amit látott az utcákon, az mindössze a poros szürke talaj és kétoldalt a fekete falak. Még csak emberekkel sem találkozott. Rendkívül barátságatlannak tűnt minden egyes szeglet, de akkor sem volt semmi veszély. A házak szinte nem is látszódtak ki a falak mögül. Emiatt könnyen el lehetett tévedni.

Meikónak megvolt az a képessége, hogy a szinte teljesen egyforma utcákat is meg tudta különböztetni akár a legkisebb részlet alapján

is, de mégsem akart túlságosan elcsavarogni. Visszament az ismeretebb utcákba, s onnantól a jól ismert rövid úton folytatta kalandját. De azért néhányszor nem bírta ki, hogy ne lessen be a szomszédos utcákba...

Ahogy ballagott a labirintust alkotó fekete falak között, megtalálta azt az utcát, ahol először találkozott Shyagóval és a gyerekekkel. Körülnézett, de az utcagyerekek nem voltak sehhol. Remélte, hogy jól vannak. Abban bízott, hogy őket is befogadta valaki. Elgondolkodott, vajon hol lehetnek.

Nem sokra emlékezett, hisz nagyon régen volt, de mégiscsak jobban emlékezett rá, mint arra, hogy mi történt azelőtt...

Tisztában volt vele, hogy nincsenek szülei, mert Shyago elmesélte neki, de azt az öreg sem tudta megválaszolni, hogy miért lett árva.

Meiko csupán néhány homályos arcra és sikoltozásokra emlékezett, meg arra, hogy egy romos kis házban ébredt fel, majd éhesen kutakodva rátalált a gyerekekre.

Shyagó feltételezte, hogy a lány szüleivel az idegenek végeztek – természetesen ezt nem közölte vele, hisz még a támadásról sem számolt be neki. De még ebben sem volt egészen biztos, mert a lányt a támadás után néhány évvel később találta meg. Meiko pedig semmi jelét sem mutatta annak, hogy tud a Veszedelemről, vagy hogy bármennyire is emlékezne a támadás és az öreggel való találkozása közötti néhány évre. Azt tartja a legvalószínűbbnek, hogy a lány valamilyen megrázkódtatáson esett át, amitől elvesztette emlékei jelentős részét. Viszont ez sem biztos teljesen, ezért nem is mesélt róla.

Shyago csak azokat a tényeket közölte, amelyek megkérdőjelezhetetlenek. Például azt, hogy amikor rátalált a többi gyerek között, úgy döntött, hazaviszi. Meiko azóta is nagyon hálás emiatt, és családjaként tekint az öregre.

Miközben ennyi minden járt a fejében, eljutott a boltig. Azt is magas fekete fal vette körül, és miután átlépett a kapuján, meglepődött.

Ez volt az első alkalom, hogy betette ide a lábát. Első látásra semmi különös nem látott benne. Ugyanolyan kopár talaj volt itt is, mint mindenhol máshol. Ami érdekesnek tűnt, az csupán néhány mokunokafa volt. Ezenkívül más is szúrta a szemét: egy henger alakú robot két csáppal (ami úgy nézett ki, mint a nálunk ismeretes szemeteskuka).

Meiko eddig legfeljebb csak Shyago meséiben találkozott robotokkal, meg néhányszor távolról megpillantott egyet-kettőt az utcán,

de olyankor az öreg karon ragadta, és elfutottak. Tehát sohasem volt alkalma alaposan szemügyre venni őket. És az az igazság, hogy ennél sokkal nagyobbnak meg veszélyesebbnek képzelte el őket.

Ettől függetlenül nem volt neki mindegy. Kissé hezitálva lépkedett előre, majd hirtelen megdermedt, amikor észrevette, hogy a kuka közeledni kezdett felé, alacsonyan a levegőben lebegve. Nem mozgott túl gyorsan, úgyhogy simán elszökhetett volna előle. Mégsem tette, csak állt és remegett.

– Ki vagy te? Még nem láttalak – szólalt meg a szerkentyű.

A lány még megszólalni sem volt képes. Megijedt, s kissé el is bizonytalanodott.

– Én? – kérdezte, mintha nem ő lenne itt az egyetlen lélek háromszáz méteres körzetben. – Én Me... Mei...

– Mei? Ugye tudod, hogy ez egy szabályellenes név? – vágott közbe a robot.

– Meiko vagyok! – mordult fel a lány. – És miért szabályellenes a Mei?

A szemeteskuka meglepődött. Legalábbis azt tette volna, ha lettek volna érzései.

– Milyen idős vagy? – érdeklődött, de valójában nem is várt válasza, mert Meiko szívéhez nyomta a csápszerű kezét, és leszkennele. – Még nem vagy elég idős ahhoz, hogy katona legyél – állapította meg. – Más munkád van?

– Igen. Ételt jöttem venni – felelte közömbösen a lány.

– Szóval nincs. Honnan szerezted a lapokat? – folytatta a faggatózást, amikor meglátta, hogy mit szorongat a markában.

– Kaptam egy sportolótól – válaszolta, majd egy kicsit megijedt, mert a kuka szótlanul lebegett előtte.

– Szolgáld ki magad – bökte ki végül egy kis idő után a robot, majd távozott, habár továbbra is figyelte a lány minden lépését.

Meiko nagyon félt tőle. Azt feltételezte, hogy egy örrobot. Jól is gondolta. Erről főleg akkor bizonyosodott meg, amikor a szerkentyű a bolt standjánál állandóan a képébe mászott. Nem szó szerint, de eléggé közel bújta hozzá.

Talán már meg sem kéne említenem, hogy az ottani bolt sem olyan, mint a mi boltunk (inkább már azt kellene kiemelni, mi az, amiben hasonlítunk).

Ez a bolt úgy nézett ki, mint egy szabad ég alatti raktár. A földön kis dobozok álltak, és ha valami megtetszik, elveszed. Természetesen

nem lehetett csak úgy lelépni vele, ki is kellett fizetni – ezt cserével lehetett megvalósítani vagy azokkal a lapokkal, amik Meikónál voltak (pénz a Cyphen nem létezett).

Olyan sok ennivaló volt előtte, hogy azt se tudta, melyikből vegyen. Shyago nem mondta, hogy mit kell venni, úgyhogy kedvére válogathatott. Csakhogy ez nem volt olyan egyszerű.

Volt ott zhyana⁶, lim, natru, makko⁷ és még ehető gáz is egy zacskóba zárva, ami a bolygó egyik legnagyobb különlegessége. Volt ott ennél is több kaja, de csak ezeket ismerte.

Sokáig gondolkozott, hogy mit vegyen, végül úgy döntött, hogy megkóstolja a zhyánát, mert még sohasem evett belőle. Mellé még felkapott egy rakat limet is, mert azt már ismerte. Nem akart túlságosan kockáztatni.

– Választottam! – mondta a robotnak, mert mindvégig mellette volt.

A robot csápjai közé nyomta a lapokat, majd rámutatott a dobozokra, hogy azokat kéri. A szemeteskuka elővett egy átlátszó zacskót – olyat, mint amiben az ehető gáz is áll –, aminek az a jellegzetessége, hogy nehéz elszakítani, és a mi zacskóinkkal ellentétben újrahasznosítható (és szerintem lehetne még zsáknak is nevezni). Azt a zacskót telepakolta limmel és zhyánával, majd átnyújtotta a lánynak.

Meiko meglepődött. Mindössze ennyiből áll a vásárlás? Kicsit több akcióra számított. Nálunk legalább annyival izgalmasabb, hogy sohasem tudhatod, mikor küld el a pultos melegebb tájakra; bár egy robottól ezt nem várhatod el, mert mindig nyugodt... és robotos.

A csere után a kuka rá se hederített a lánynak. Így hát Meiko gond nélkül vihette ki a két zacskót – mivel kettőt kapott – a nagy fekete kapun.

Amint kitétte a lábát az utcára, elmúlt a nyugalma. Úgy érezte, hogy nincs egyedül. Körülnézett, de nem látott senkit. Aztán hirtelen hangot hallott.

– Add ide a zacskókat! – hallatszott az utca jobb oldali végéből, de nem látott senkit se a ködtől. Ismerős volt a hang, de semmiképpen sem barátságos. Aztán két gyerek jött elő a ködből.

Azonnal felismerte őket, több év után is. Az utcagyerekek voltak. Csodálkozott, hogy mégis hol lehet a másik három. Kisvártatva választ kapott a magában feltett kérdésre.

⁶ Ejtsd: zsána.

⁷ Kemény héjú barnás mag, kétszer akkora, mint egy mogyoró.

Egy sötétebb bőrű, fekete hajú gyerek a másik oldalról ki akarta kapni a kezéből az egyik zacskót, de Meiko a jó reflexének köszönhetően még idejében elrántotta előle, és mivel jobb- és baloldalt körülvették, egy keskeny utca felé kezdett szaladni. Egy pillanatra megállt, hátranézett, és meglátta mind az öt gyereket, akik lassan közeledtek feléje. A kislány naivan abban reménykedett, hogy csak félreértették egymást, ezért megkérdezte:

– Mit akartok? – közben a gyerekek fokozatosan közeledtek feléje.

– Az előbb mondtam, hogy a zacskókat – felelte a legmagasabb.

Meiko ekkor megértette a helyzetet. Ki akarják rabolni.

– Emlékeztek rám, ugye? – kérdezte, mert azt gondolta, hogy talán nem ismerik fel.

Ismét ugyanaz a gyerek szólalt meg.

– Igen, emlékszünk. Te vagy az a sírós kislány. Nagy szerencséd van, hogy téged befogadtak. Mindeközben nekünk minden áldott nap meg kell dolgoznunk azért, amit akarunk – ezt elég komolyan mondta, enyhe haraggal a hangjában.

Meikónak eléggé rosszul esett az a megjegyzés, hogy „sírós kislány”. Nem bírta ki, hogy ne szóljon vissza.

– Úgy dolgoztok, hogy másoktól loptok?

– Nem lopunk akárkitől. Általában a sportboltot szoktuk kifosztani, de mivel épp most sétáltál ki onnan két teli zacskóval...

– Ugye tudjátok, hogy lopni nem szabad? – kérdezte a lány haláli komoly tekintettel.

– Tudjuk, de nem mindenkinek van akkora mázlija, hogy egy idegen befogadja és dédelgesse.

Meikónak ez már túl sok volt. Szeretett volna visszamondani valami durvát, valami olyat, amitől soha többé eszük ágába se jut majd, hogy piszkálják.

A dühe ellenére nem vesztette el a fejét. Jobbnak találta, hogy visszabeszélés helyett inkább fusson. Nem mert hátranézni, de hallotta, hogy robognak utána.

Az utca meglehetősen keskeny volt és hosszú. De akármilyen hosszú, mégiscsak van vége. Az utca végén egy mokunokafákkal teli kert volt. Egy olyan kert, ami a környéken lakók tulajdona, és még örrobotok se védik annyira – egy a néhány közül.

Nem tudott mit csinálni, de nem is volt sok ideje gondolkodni, ezért átrakta mindkét zacskót a bal kezébe, és megpróbált egy kézzel felmászni az egyik fa tetejére. Ő maga is csodálkozott azon, milyen

gyorsan és könnyedén fel tudott kúszni. Mire feljutott, addigra már az üldözői is odaértek.

Felült a fa tetejére, kényelmesen elhelyezkedett a puha, de meglehetősen erős leveleken, és nézte, ahogy a gyerekek kínlódnak a mászással. Akármennyire is igyekeztek, folyton lecsúsztak róla. Megpróbálkoztak a szomszédos fákkal is, azokkal is ugyanúgy jártak.

– Úgysem fogsz egész nap fent maradni. Ami minket illet, mi ráérünk! – szólt oda az egyik gyerek, ezúttal egy másik, aki szintén elég magas volt.

Meiko nem mondott semmit, de egyetértett abban, hogy nem maradhat itt sokáig. Azonban azt gondolta, hogy neki mégis több türelme lesz, mint a gyerekeknek, és végül itt hagyják. Rosszul hitte.

Többszöri próbálkozás után a gyerekek elkezdtek sugdolózni, majd ketten leléptek. Amikor visszajöttek, egy öreg faldarabot hoztak magukkal, amit ki tudja, hol szereztek. Nekitámasztották a fának, és azon kíséreltek meg feljutni.

Ekkor a lány már megijedt. Tisztában volt vele, hogy ennek a faldarabnak a segítségével előbb vagy utóbb feljutnak hozzá. Körbenézett. Láttá, hogy a kert mellett van egy ház, s a fekete fal elég alacsony ahhoz, hogy átugorhasson a ház tetejére. Egyetlen gond viszont az volt, hogy a tető elég messze állt a faltól.

Miközben a gyerekek felmászni próbálkoztak a szerzett faldarabon, Meiko óvatosan végigsétált a fák koronáin, végül a kert végéhez ért (olyan sűrű volt a kert, hogy a fák lombjai egymást keresztelték). Az egyik fának a koronája tökéletesen átnyúlt a nagy fekete falon. Szép magas fáról van szó.

Mivel a fal vastag volt, gond nélkül rá lehetett állni. Akárhogy bámulta, sehogy sem tudta meggyőzni magát, hogy átugorjon a ház tetejére. Túlságosan messze volt a faltól.

A gyerekeknek sikerült feljutniuk a fák tetejére, és lassan egyen-súlyozva közeledtek felé.

Meiko még sohasem volt ennyire kétségbeesve. Hátranézett, és látta, hogy a gyerekek nemsokára el fogják kapni.

Nem volt más választása. Elhatározta, hogy átugrik a tetőre, még ha lehetetlennek is tűnik.

– Oké, megcsinálom – motyogta magában. – Azért is sikerülni fog. Remélem.

Egy pillanatig még kételkedett, de aztán végképp eltökélte magát. Mély levegőt vett, hátralépett – érezte a lába alatt a puha faleveleket –, majd nekifutott, becsukta a szemét, és elrugaszkodott.

Abban a pillanatban, amikor a levegőben volt, gyengéd melegség járta át a testét. Azt észlelte, hogy a szél erősen az arcába csap, majd hirtelen megérezte a talpa alatt a tetőt. Kinyitotta a szemét; a ház tetején állt.

A gyerekek nem hittek a szemüknek, csak ámuldoztak.

– Ez mi volt? – kérdezték.

– Mi? – nevetett a lány, mert még ő sem tudta, mi volt ez a különös érzés.

– Hogyhogy mi volt? Az előbb valamiféle teleportációt használtál – mondta az egyik.

– Akkor ez volt az a furcsa érzés – sutyorogta halkán Meiko.

– Mit kotyogsz? – kérdezte a gyerek felháborodottan.

Meiko nem válaszolt, hanem megpróbálta ismét megcsinálni azt, amit az előbb tett. Becsukta a szemét, összeszedte minden erejét, és nekirugaszkodott. A szél ismét az arcába csapott, és a melegség is átjárta a testét. Nem tudta elképzelni, mi ez. Megpróbálta még egyszer, de ezúttal nyitott szemmel – ennek az lett az eredménye, hogy egy picit megbotlott.

Csodálkozva nézett maga elé. Abban a percben, amikor eljutott a tudatáig, hogy tud villámlépést használni, majdnem összerogyott örömeiben.

– Hát ez hihetetlen! – kiáltott fel, és összevissza cikázott a tetőn.

Mindeközben a gyerekek még mindig csak bambán bámultak. Fogalmazhatnék úgy is, hogy néztek a lányra, mint borjú az új kapura.

Egy kis idő múlva Meiko lehiggadt, és ránézett a gyerekekre.

– Ha nem bánjátok, én most lelépek – mondta, majd eltűnt a zacskókkal együtt.

A gyerekek egymásra néztek.

– Hát ilyet se láttam még – jelentette ki az egyik. – Akkor szerintem ismét a boltból fogunk csenni. Na, menjünk innen – azzal elmentek ők is.

Meiko boldogan ugrándozott a tetőkön. Laposak, ezért könnyen lehetett rajtuk rohangálni – az eső meg olyan ritkán esett, hogy nem is volt szükség másmilyenre. Szinte le se akart menni a járdára, hanem házról házra pattogott, és közben néha megpróbálta használni az újonnan felfedezett képességét. Még nem volt tisztában vele, hogy hogyan kell, ebből kifolyólag nem mindig sikerült neki.

Emiatt egyszer meg is ütötte magát. Nem ugrott elég nagyot, mert arra számított, hogy nincs rá szükség, hisz a villámlépés segítségével majd kényelmesen landol a másik ház tetején; de ezúttal nem jött össze.

Feltűnt neki, hogy nem tudja többszörösen használni egy huzamban, hanem kisebb időközönként. Nem tudta, hogy mitől van ez, de elsősorban arra volt kíváncsi, hogy mi módon képes erre egyáltalán. Összevissza száguldozott, s amikor egyszer majdnem orra is bukott, úgy gondolta, inkább nem próbálkozik tovább – amúgy is fáradt volt már. Inkább lemászott a tetőről, és a járdán folytatta az útját hazáig.

Vajon honnan van neki ilyen képessége? Eddig hogyhogy nem tudta előhívni? Shyago mit fog mondani? Vajon büszke lesz rá? Rengeteg kérdés futott át az agyán. Azon is gondolkozott, hogy milyen látványos módon jelenjen meg az öreg szeme előtt, de semmi kreatív nem jutott eszébe.

Shyago mindeközben majdnem összeesett kínjában, annyira aggodott, hogy hol lehet a lány ilyen sokáig. Amikor elhatározta, hogy a nyomába ered, meghallotta Meiko csengő hangját:

– Nem fogod elhinni, mit fedeztem fel! Ezt nézd!

Shyago hátranézett, boldogan szaladt volna a lány felé, de amikor megfordult, látta, hogy a lány egyik pillanatban a kapunál állt, a másik pillanatban pedig már ott volt előtte. Szegény öreg még arra sem volt képes, hogy megszólaljon.

– Vettem limet, mert azt szeretem, meg gondoltam, kipróbálom a zhyanát is. Volt ott ehető gáz is. Pakoltam volna abból is, de úgy döntöttem, hogy azt majd inkább máskor. Ugye jó lesz?

Az öreg még mindig hallgatott. Próbált valamit kinyögni, de csak dadogni tudott. Illetve még azt se.

– A zacskókat leteszem ide – duruzsolta mosolyogva a lány. Alig bírta ki, hogy ne röhögje el magát, majd villámlépéssel odament a ház elé, és lerakta a zacskókat. Utána visszament Shyagóhoz – természetesen a képességével.

Az öreg nyelt egyet, majd belekezdett:

– Ez micsoda?

– Fantasztikus, mi? Tudom használni a villámlépést, amiről anynit meséltél! – magyarázta lelkesen, majd elkezdett cikázni az öreg körül. Körülbelül két méter távolságot tudott megtenni egyetlen használattal, ami talán kevésnek tűnik, de mégsem az. Mi tagadás, az öreg majdnem kiugrott a bőréből.

– Ezt mégis hogy... Ez hihetetlen! – fakadt ki végül.

Örömeben kiáltozott, és átölelte a lányt.

– Ezt hogyhogy eddig nem tudtuk?

– Fogalmam sincs. Én is ma fedeztem fel – felelte Meiko, majd ismét száguldozásba kezdett.

Shyago ámultan nézte. Eszébe jutott, hogy mennyire szerette figyelni azt, ahogy Krikato ugrándozott a villámlépésekkel – akár ott-hon a kertben, akár a pályán.

Büszkén szemlélte, ahogy Meiko ide-oda suhan. Mindenkinél jobban tisztelte a mesterét, de mégis úgy gondolta, hogy Meiko már most jobban tudja használni, mint Krikato akkoriban. Látszott rajta, hogy még nincs teljes mértékben tisztában a képességével, de akkor is: tökéletesen használja! Született rohamlabdázó! Legyőzhetetlen lesz!

Ekkor aztán a fejéhez kapott, mert egy kicsit elszaladt vele a ló. Túlságosan beleélte magát. Meiko még távolról sem tudta tökéletesen használni a villámlépést, és ő már eldöntötte, hogy nem sportol többé, mert azt sem tudta, hogy van-e még stadion egyáltalán. Főleg azért, mert káosz van a bolygón, nem is akarja rábeszélni a lányt ilyesmire. Túlságosan féltette.

Így szállt el Shyago pillanatnyi öröme. Hiába lehetne a lányból legendás rohamlabdázó, ha a sport üzése nem biztonságos jelen pillanatban.

Leült a padra. Meiko is abbahagyta a rohangálást, helyet foglalt Shyago mellett.

– Valami baj van? – kérdezte, mert látta, hogy az öreg elszontyolodott.

– Dehogy! – vágta rá hangosan az öreg. – Nincs semmi gond. Inkább az a kérdés, hogy veled mi van. Piros az arcod, és alig kapsz levegőt!

Meiko valóban vörös volt, és lihegett.

– Egy kicsit elfáradtam. Meg ki akartak rabolni az utcai gyerekek, de szerencsére megszöktem! És tudod hogyan? Találtam egy mokunokafákkal teli kertet, és felmáztam az egyik fára. Két zacskó volt a kezemben, mégis olyan könnyen ment... A fiúk pedig sehogy sem tudtak utánam mászni! – mesélte fáradhatatlan lelkesedéssel.

Shyagónak ekkor eszébe jutott az a nap, amikor rátalált a lányra. De most nem rá gondolt, hanem a többi utcagyerekre. Azóta egyszer sem látta őket.

– Azok a gyerekek voltak, akikkel még kiskorodban találkoztál?
– Igen – felelte Meiko meglepetten. Szerette volna megtudakolni, hogy miért kérdezi, de nem volt rá alkalma, mert az öreg gyorsabb volt nála.

– Értem. És nem tudtak utánad mászni?

– Nem tudtak! – folytatta a lány a mesélést teljes beleéléssel, szinte el is feledkezve arról, amit kérdezni akart. – Végül aztán hoztak valahonnan egy jókora faldarabot, azzal másztak fel. De addigra én már végigsétáltam a fákon, és átugrottam az egyik közeli házra! Ekkor fedeztem fel a képességemet, mert villámlépéssel ugrottam át a tetőre. Tök szuper volt! De ijesztő is...

Shyago figyelmesen hallgatta a lányt, és közben azon gondolkozott, hogy igaz-e az állítás, miszerint a mokunokafára csak a tisztalelkűek mászhatnak fel könnyedén. Végül is akárki felkúszhat a tetejére, az utcagyerekeknek is sikerült, csak nem olyan egyszerűen. Tudós szájából még sosem hangzott el, és egy tény csak akkor lehet teljes mértékben igaz, ha szakember állítja azt (legalábbis náluk úgy van – nálunk általában épp a szakember ért hozzá a legkevésbé). Ezen eltűnődött. Lehet, hogy a mendemonda mégis igaz?

– Iszok, mert már nagyon szomjas vagyok – jelentette ki a lány, mert látta, hogy az öreg belemerült a gondolataiba.

Ami az ivást illeti, ott úgynevezett „hadre” volt. Szerintem azonosítható a vízzel. A mi vizünkhöz képest sokkal alacsonyabb a viszkozitása – vagyis a belső súrlódása –, ebben talán még a folyékony héliumot is lepipálja, de a héliummal ellentétben, nem folyik át a szilárd anyagok molekulái között – igazi paradoxon, nem? Ha véletlenül valaki nem érti, hogy miről hablatyolok, teljes mértékben megértem. Köznyelvre lefordítva: sokkal folyékonyabb, mint az a víz, amit mi ismerünk. Mellesleg enyhén édeskés íze van.

A Cyphen nem igazán ismert a szennyezett víz, és még növények sem élnek benne, ezért tökéletesen átlátszó. És hogy mi a legjobb tulajdonsága? Hát az, hogy ha belegrasz és hasra esel, akkor nem fog csípni, mint a mi vizünk! Emellett szerintem az is jó dolog, hogy magától újratermelődik, ha kiürül a forrás. Na jó, talán mégis inkább ez a legeslegjobb benne.

Mindennek ellenére összesítve sokkal kevesebb víz van a Cyphen, mint a Földön, de sokkal több az iható (a Cyphen nagyon ritka az olyan, ami nem lenne ivásra alkalmas). Az is idetartozik, hogy kevesebbet isznak, mint mi. Napi két pohár is megteszi.

Patakok formájában és a föld alatt is található. Meiko és Shyago nap mint nap egy kisebb föld alatti barlangocskából szerzi az ivóvizet, ami a kertük hátsó részében van. A felszínre hozott vizet egy tuklon⁸ nevű dobozban tárolják. Ennek a tuklonnak az a jellegzetessége, hogy nem árt neki a víz, és az sem a víznek. Az egyik legszilárdabb anyag a bolygón a natilonnal együtt, melleleg frissen tartja a vizet, és nem is koszolódik, mert minden nagyon könnyen lecsúszik róla – gyakran még a kézből is kisiklik, ezért óvatosan kell bánni vele.

Miután ivott, bement a konyhába, és megkóstolt egy zhyánát. Eléggé savanyúnak találta, mégis megette, mert Shyago mindig ezt mondogatta neki: „akármilyen is a kaja íze, gondolj arra, hogy minél rosszabb ízű, annál egészségesebb”. Ez náluk igaz is volt, mert ott nem létezett egészségtelen kaja. Nagyon fejlett népről van szó, de a mesterséges élelmiszer előállítását egyenesen tiltották.

Mivel még éhes volt, gyorsan megevett egy limet is. Azt mégis csak szívesebben ette. Addigra már Shyago is abbahagyta a gondolkodást, odaült a lány mellé a konyhaasztalhoz.

– Megyek aludni, ha nem gond. Nagyon fáradt vagyok – jelentette ki ásítva a lány.

– Csak nyugodtan – felelte az öreg, mosollyal az arcán.

Lassacskán beballagott a szobájába, ledőlt az ágyra, és rögtön el is aludt. Azt álmodta, hogy Shyagóval együtt ugrálgatnak az udvarban – villámlépéssel.

⁸ Ejtisd: taklon.

Puzzle

Benedek Miklós fordításai

Napról napra egyre több vagyok
testem apró darabokból áll
kemény
 mégis rugalmas
amikor új darabot találok
megpróbálom a megfelelő részbe
 helyezni
lassan nővök
hat napon keresztül nővök
és akkor felkelek
mint Eddie
a sírból

a hasamra fordulok
és összeragasztom a gerincemet
hogy elég stabilan álljon
hogy az apró darabkák ne
 szóródjanak szét

egy farkas vagyok
egy ragadozó
négy lábon vadászok
két lábon üvöltök
egy alfa hím
szemem a talapzat nélküli
piramison
 csak egy szemem

Douglas Adamset (valamikor) összerakták
Umberto Ecót összerakták
Julian Barnest összerakták
Hans Magnus Enzensbergert összerakták
John Ashberyt összerakták
Aleš Jelenkót összerakták
véglegesen összerakták

egy név a képkeret hátoldalán
nem sokat segít
ha a kép kezd elhalványulni
közömbös arccal hajtsd össze
és tedd egy dobozba

Lírai párbeszéd

Elhamvadok. Lépésről lépésre. (Patakopogást hallok.)
Minden lépés új parazitát hoz létre. Kékesfekete vagyok.
Egy bombában ülök. Átkapárom magam a felszínén
és lazán megfordulok az ürességben.
Mi van, ha minden összenyomott sejt csak reflexió?
Ha csak kiokádja a valóságot, és semmit sem teremt?
(A nyerítés ködös visszhangja.)

*Hidegrázás,
hidegrázás,
hidegrázás!*

Nem, nem félek, de van egy fóbiám:
Hogyan lehet valami kevesebb a semminél?
Hogyan lehet valami...

Nem, nem félek, de van egy fóbiám:
Ha én és én vagyok, és ha én
a reflexiót nézem és egy másik ént látok,
akkor...
te nem vagy.

(A sötét sörény csillogása.) Valakinek az ölébe kell
ültetni téged, átlapoznia és álomba ringatnia.
És te definiálsz. Meghatározod. Megrajzolod.
És ő definiálódik. Meghatározódik. Megrajzolódik.

Hidegrázás,

Hideg...

h...

Ujjbegyeimmel kitapogatom a grafitral töltött
faszerkezetet. Nézzük,
milyen lesz a világ 77 év múlva.
(Csend.)

Jó étvágyat

a szárnyas madár rám vetette magát
kiszípolyozott
megváltoztatott
kiszívta a vörös véresejtjeimet
és ereimbe abszintot töltött

levetkőztem a bőröm
amit szavak égettek
amit tekintetek szaggattak

itt állok kiállítva
nevetség tárgyaként
mindenki letépheti
szerveim egy-egy darabját
rendelkezésre áll
a májam
a tudóm
a patkóbelem
a gyomrom
az agyam
a kínálat széles
ügyfelek sokasága előtt
mindenkinek a saját ízlése szerint

és végül
csak a csontváz marad
a hideg
kemény
merev
c-s-o-n-t-v-á-z

A marhavagonban

(Elbeszélés)

Dulić tanár úr

Ladányi István fordítása

A gyerekek rendszerint egy-két hónap leforgása alatt nyomtalanul elfelejtik az iskolában tanultakat; Dulić tanár úrnak a holokausztról tartott óráját Ivica egy életre megjegyezte. Egyébként Dulić csak két hónapig tanított a sándori *Május 25. Általános Iskolában*. Soha többé nem látta.

Amikor először megjelent az osztályban, egyik-másik lány jóformán halálra rémült: igaz, hogy már hatodikosok voltak, de az Aladdin csodalámpájáról szóló mesét még a bőrük alatt érezték; Dulić pedig úgy nézett ki, mint a dzsinn a csodalámpából: majd' két méter magas volt, izmos, kopasz, sűrű fekete szemöldökkel, a fülében pedig szembeötlő fülbevalóval. Mindez sokkolóan hatott a szabadkai külvárosi gyerekekre, jó részük a környékbeli tanyákról járt be, és elképzelni sem tudtak volna ilyesmit. Valahogy minden különös volt körülötte, még a nyelv is, amit használt: Dulić Zágrábban végezte a történelem szakot, horvátul beszélt, némelyik szót tőle hallották először, egyik-másik mondatának jelentése így talányos homályban maradt.

A jasenovaci vérengzés évfordulója volt, és Dulić az egész órát a holokausztnak szentelte. Ivica a nap végére ágynak esett, nem akart enni és belázasodott. A levegő besűrűsödött körülötte, mint az olaj; a sarokban álló kályha lüktetett a szemében: felfúvódott a büztől, amittől a fiúnak hányingere támadt, majd akkora lett, mint egy szembojár, és mereven bámulta őt. Fejében tovább pergett Dulić órája:

– Biztos jártatok már azoknál a vágányoknál, amelyek a *November*
62 29. *Húsárugyár*hoz vezetnek. Amikor kicsi voltam, én is bemásztam

azokba a marhavagonokba, amelyekbe ti is, mindenfélét lehet ott találni, szétdobált zsákokat, műanyag hulladékot, rongyokat, amelyek már a cigányoknak sem kellene. A vasút volt a fő szórakozásunk a foci után, a Čvorak gödre a legjobb, ugye, ott vannak a sándori derbik, mindig alkalmat adva egy jó kis verekedésre.

Félelmetesen nevetett, mintha valami alantas dologról beszélne, hangyák csatározásairól vagy a krumplibogarak szaporodásáról.

– Képzeljétek csak el, vagy lessétek meg egy este ezeket a marhavagonokat, amikor disznókat meg marhákat szállítanak, várjátok meg őket a gyár előtt, az utolsó állomásuknál. A zsidók lehet, hogy nem is tudták, mi vár rájuk, talán azt hitték, hogy valamilyen fizikai munkára vitték oda őket az előkelő német urak számára, de az állatok, gyerekeim, az állatok tudják. Ha meghallgatjátok azt a tolongást, a falak döngetését, a rémült patadobogást, ahogy a vagon csúszós alján megpróbálnak lendületet venni a meneküléshez, akkor valamit át tudtok érezni a mai tananyagból. Vannak olyan állatok, amelyeket a dolgozók csak a legdurvább erőszakkal tudnak kihúzni a vagonokból, eltörik a lábukat, a helyszínen lemészárolják őket.

Dulić behatolt a játékaik területére, és megfertőzte azt. Időnként szünetet tartott a mondatai közt, mert nem tudott felhagyni fölényes, önelégült nevetésével, amitől rengett a hasa.

– Hányszor mentetek már ki Palicsra, hogy megfürödjétek a tóban? Biztos van köztetek olyan, akinek eszébe jutott, hogy körbejárja a tavat, vagy sátort verjen valahol, ahová már nem jutnak el a fürdőzők. Ebbe a tóba ömlenek ezeknek az állatoknak az utolsó maradványai, kedves gyerekeim, már száz éve. Ezt a vizet aztán megtisztítják, és ti ezt isszátok a csapból. Valamikor szappant is főztek belőle, mint a zsidók maradványaiból, talán ma is csinálják, csak titokban teszik. De ti, akik tanyán éltek, még biztos disznóból főzött szappannal mostok kezet. Mossátok csak, és jelentkezzetek majd, ha tisztára mostátok. Én inkább soha nem mostam kezet.

És mintha igazolni akarta volna, amit mond, kinyújtotta hosszú és finom ujjait. Az, ahogy ezt csinálta, kétségtelenné tette Ivica számára, hogy Dulić gyilkos; el tudta képzelni, ahogy ezek az ujjak a nyakára fonódnak.

– Hát még a dögfeldolgozó szaga! Miközben fociztok, egyszer csak a bűzfelhőtől felfordul a gyomrotok! Ugyanígy jártak a zsidók is, akikről tanulunk. Jusson ez eszetekbe, amikor rohangáltok a pályán, ahelyett, hogy elhánynátok magatokat.

Így történt, hogy Dulić szavainak megfelelően Ivica hányni kezdett, hányt három napig, és még ugyanennyi ideig nem akart kimozdulni a házból. Mindezek után erőt vett rajta egy „csak azért is” érzés. Belélegezte a dögszagot, szappannal mosta a kezét, csapvizet ivott, nyaranta rendszeresen fürdött a Palicsi-tóban, és a *November 29.* pástétomjait fogyasztotta, amelyek abban az időben, akárcsak a készétel-konzervjeik, talán a legjobbak voltak Jugoszláviában.

Dulić ezután nem jelent meg az iskolában, az osztályfőnöknő helyettesítette, amíg nem állt munkába az új tanár.

Pinpo edző

A bátyja, Jerko már gimnazista volt, de az íróasztalán könyvek helyett pornókazetták álltak. Jerko és Ivica meglehetősen elhanyagolt gyerekek voltak; a szüleik elváltak, és a nagynénjükre bízták őket, aki nehéz munkát végzett, ragasztóanyagokkal dolgozott a városközpontban lévő Solid cipőgyárban, a vasútállomás közelében. Nem szerette különösebben a gyerekeket, inkább a kötelességérzet munkált benne; és kapott utánuk némi pénzt is a várostól és a hűgától.

Jerkóban hűvös és célratörő intelligencia munkált. A szerelem mellett az állatok kínozása és boncolása izgatta, amelyeket újabban Ivica hordott neki. A pornófilmekre lazult el. Ivica néha leült mellé, és nézte a húsok összedörzsölődését, de ezek a jelenetek csak rövid időre kötötték le, leginkább amikor éhes volt, egyébként inkább kiment, és a sínek mellett csatangolt. Szerette követni a vágányok elágazásait, végigjárni az ipari leágazásokat, amíg oda nem ért a kerítéshez vagy egy hatalmas kapuhoz, amely alatt továbbfutottak a sínek. Nézte, ahogy a munkások bejárnak a vagonokba, titokzatos raktárakba vagy garázsokba tolják őket. Elképzelte, hogy valami titkos fegyvert rakodnak ki, vagy méreggel teli zsákokat, amit majd szétterítenek a szántóföldeken. Ha eszébe jutott Dulić, akkor csak hullákat képzelt maga elé; idővel, ahogy a bátyjával főleg varjakat kezdtek kínozni, a hullák fejére csőrök kerültek, és a vagonok megteltek a lekopasztott fekete tollak halmaival.

Nem tudott megszabadulni ezektől a látomásoktól; nehezen kelt fel az ágyból; hogy meg tudjon mozdulni, meztelen női testet képzelt maga elé, elegánsat és finomat, mint a selyem; koromfekete tollból vetett ágyban feküdt, és a lábai játékaival hívogatta, ahogy elrejtette,

majd megvillantotta a nemi szervét. A szép nő feje azonban kedvenc áldozatukéra, varjúfejre hasonlított.

Jerko és Ivica egyetlen elfogadható szórakozása az asztalitenisz volt. Ivica annyira ügyes volt, hogy a tanára meghívta a gimnáziumi csapat edzéseiére. Az egyetlen hozzájuk méltó játékosársuk a tizenhat éves Zita volt; Jerko csak felületesen ismerte, egy évvel felette járt, ráadásul magyar osztályba. Kiválóan beszélt viszont szerbül, de annyira fölényesen viselkedett, hogy nemigen kerülhetett sor köztük beszélgetésre. Az edzőjük azt mondta róla, hogy az apja nagy kommunista, és a *November 29.* igazgatója; az anyja magyar, *aki egyébként ismert a jótékonykodásáról*, magyarázta az edző. Sosem hallották korábban ezt a szót, azt hitték, hogy ez is valamilyen sport lehet.

Anélkül, hogy különösebben megbeszélték volna, elkezdtek piszkálni Zitát. Az edző, akit mindenki Pinpónak hívott, megpróbált enyhíteni ezeken az összetűzéseken, ezért kinevette a gyerekeket, mintha ez az egész arról szólna, hogy szerelmesek Zitába. Egy nap Jerko és Ivica különösen összpontosítottak az edzőmérkőzéseken, és Zita nem tudott megnyerni egyetlen játszmát sem. Pinpo, aki első-sorban az asztaliteniszért rajongott, és csak ezután a tanítványaiért, magánkívül volt:

– Nagyszerű, kiválóan játszottok, fiúk, gyönyörű, ahogy fogadjátok az ütéseket, és micsoda szervák! Megyek veletek a tartományira, mindenkit meg fogunk verni. Milyen szépen kipirosodtatok, hadd csókoljam meg azt a kedves kis pofátokat!

Amíg Jerko, Ivica és Pinpo megölelték egymást, Zita a nyitott ablak mellett állt, és levegőért kapkodott. Megvárta, amíg lecsendesednek a dolgok, és akkor dobta az arcukba a kesztyűt:

– IdefigyeljeteK, ez az asztal, amin itt játszunk, ez egyszerűen ócska. Gyertek el szombaton hozzánk, hogy lássátok, milyen az igazi pingpong.

Hogy aztán végre kiszakadjon belőle:

– Parasztok.

A jótékonykodó mama

Pinpo azon a szombaton a saját százegyesevel dobta el őket Zitáékhoz; elment értük Sándorba, Zitáék egészen a vasútállomás mögötti Kertvárosban laktak. Jerkónak nem volt kedve az egészhez, beült a hátsó ülésre, és maga elé meredt a semmibe. Ivicának kellett hallgatnia Pinpo fecsegését.

– Zita modern, városi gimnazista lány, nem csoda, hogy belezúg-
tatók. A combjai, a kemény fenéke, az érett ártatlansága! Olyan, mint
az amerikai nők, a lábai az igazán fontosak, nem az arca, a karok és a
lábszárak, ezek után kell futni! Ki a szabadba, atlétikával kell foglal-
koznotok, az asztalitenisz szart sem ér!

Egy kert előtt parkoltak le, amely fulladozott a rózsáktól. A
mama könnyed léptekkel sietett eléjük ajtót nyitni. Ó, ezek azok a
fiúcskák, á, *milyen édesek!*¹ – sikoltozott affektálva, és mindkettejüket
szájon csókolta. Mindketten önkéntelenül is megtörölték a szájukat
a tenyerükkel; *parasztok, parasztok*, mormolta mögöttük Pinpo, aki
kezet csókolt az asszonynak. Zita egy revolverhős megállásával várta
őket az ajtóban. Nem is köszöntek egymásnak, a lány megfordult, és
eltűnt a házban.

A nappaliban ültek le, az anyuka az edényekkel csörömpölt a
konyhában, Zita pedig, aki rövidesen mégiscsak méltóztatott bejön-
ni, távolabb, az ablak mellett állt meg, és a legkisebb jelét sem adta,
hogy beszédbe szeretne elegyedni velük. Kiváló alaphelyzet a szószá-
tyár Pinpónak:

– Ó, ha tudnátok, milyen kedves az anyukája. Mennyi mindent
adott már ennek a városnak. Amíg a férje a pástétomokkal, a felvág-
gottakkal és a húsgombócokkal törődik, ő járja a várost, begyűjti a
hajléktalanokat, az éhező gyermekeket, magával hozza őket ebbe a
házba, amelyet már mindenki ismer, minden éhező tudja, hogy ide
becsöngethet, ó! Már előre tudom, hogy mit fog mondani: epocha,
Pinpo, epocha! És mennyire szereti a fiatalokat... A legszívesebben
saját iskolát nyitna, mindenkit átnevelne, lerombolná a régi iskolákat,
különösen azt a ti gimnáziumotokat, a bűn melegágyát, ha, ha, ha.
Morális forradalomra van szükségünk, epocha, Pinpo, epocha! Min-
dent újjá kell építeni!

Jerko és Ivica viszont már nem figyeltek Pinpóra, Zita az ablak
mellett állt, és félrehúzta a sportnadrágja szélét a combtövénél, és
szórakozottan vakargatta a lába közét. Szemmel láthatóan türelmet-
lenül várta már, hogy elkezdjék a játékot, a combjai fénylettek a fe-
szültségtől, és a férfiak érezték a teste friss illatát, hogy nemrég lépett
ki a hideg zuhany alól.

– Zita, hagyd már a lábad. Ne ingereld a fiúkat. *Istenem*², mit
képzelsz – hogy ők tudják, mit látnak!? Hányszor mondtam már,

¹ Az eredetiben is magyarul.

² Az eredetiben is magyarul.

hogy most ti, lányok, sokkal fejlettebbek vagytok a fiúknál, akik még westernfilmeket néznek, és partizános-németes játékokat játszanak!? *Csajok, csajok...*³ Ah, bocsássanak meg, kedveseim. Mi talán túl szabadok vagyunk ehhez a városhoz. De mi egy új epochában élünk, nem a múltban, nem dobálunk trágyát a növényekre, és nem etetjük a disznókat moslékkal. Műtrágya, Pinpo, műtrágya!

Művi megtermékenyítés, gondolta Ivica, amikor végre, félórányi fecsegés után kiállt Zita ellen, *művi megtermékenyítés kell ennek a lánynak*.

Zita és Ivica

Valószínűleg azok a combok voltak a meghatározók, hogy Ivica mindent megtegyen, hogy közelebb férközhessen Zitához. Még komolyabb edzésbe fogott, másfelől meg kedveskedni kezdett Zitával; feladta neki a labdákat, pontokat készített neki elő, de egyúttal fejleszteni kezdte a lány játékát is. Ha többet szeretett volna vele lenni, akkor jobban odatette magát az iskolai edzéseken; és mindketten arra a megállapításra jutottak, hogy az iskolában lévő asztal, a rossz játékkörülmények, az ostoba, fecsegő és nyálás Pinpo a hibásak. Undorodtak tőle.

Mind gyakrabban játszottak Zitánál, kora reggel, alighogy az apja, akivel a fiú sosem találkozott, elment a gyárba, a húsok közé, az anyja pedig elkezdte végtelen jótékonysági sétáit a város utcáin. Zita mindig feszes sortban volt, vörös haját lófarakba fogta – és a lábai, a combjai, a lábai. Az asztal felett friss illatok szálltak felé, úgy érezte, hogy Zita az összes szabad idejét a zuhany alatt tölti. Arról álmodozott, hogy titokban beoson a zuhanykabinjába, aztán pedig *psycho* vagy *porno*, attól függően, hogy éppen melyikre volt hangolódva.

Úgy tűnt, hogy Zita csak a saját játékával, a maga képességeivel van elfoglalva. A versenyek sem érdekelték, csak az edzője rábeszélésére ment el némelyikre, és gyengén teljesített. A saját mozdulatait élvezte, és ezt a mozgékonyágát Ivica segítette és fejlesztette leginkább, a labda és a test játékát. Soha nem unatkozott, mintha örökös reggelben élt volna, mindig napfényes frissességben.

Ivicában fölébredt a vágy, hogy az éjszakát is vele töltsse, hogy bevonja a maga világába. Zita teljes nyugalommal fogadta el a meg-

³ Az eredetiben is magyarul.

hívását, hogy éjfél után egy órakor találkozzanak a vasútállomáson. Szabad lány volt, nem kellett senkinek elszámolnia az idejével, sem az anyjának, sem az apjának.

A nagynénje mélyen aludt, Jerko pedig a tévé előtt szendergett, amikor Ivica még éjfél előtt kiszökött a házból. Nem volt pontos elképzelése róla, hogy hová is vigye majd Zitát, kószált a városban, nézegette a *kandelábereket*, mintha azoktól várna tanácsot. Legalább fél órával előbb érkezett a vasútállomásra, kiverte a víz az izgalomtól, izzadt a tenyere. Meleg éjszaka volt, a várost lusta nyári felhők takarták be. Mégis meglepte, amikor Zita a szokásos pólóban és sortban jelent meg. Derús volt, mintha egy következő mérkőzésre készülne.

Elindultak a sínek mellett. Az apró kövek böködték a könnyű sportcipőiket, ezért a síneken mentek tovább. Párhuzamosan lépdeltek. Zita gyorsabb és ügyesebb volt; Ivica nem sietett, nyugodtan élvezhette a lány combjainak a látványát, amelyek időnként felfénylettek a vasúti fényjelzők villogásában, a váltók jelzőlámpáinak, a ritkán elhaladó autók vagy buszok fényszóróinak a közeli útról idehatoló világításában. A távolból kutyaugatás hallatszott. Egy ideig egy dühödt tacsó utánuk is szegődött, és Ivica bokáját vette célba, de végül a fiú is ugatni kezdett rá teljes erőből, és ettől eltakarodott a sötétbe.

Sándor felé tartottak, és már felsejlettek a gyárépületek, érezni lehetett a dögfeldolgozó bűzeit. Zita kurtán bevallotta, hogy sosem volt az apja gyárában, és hogy undorodik tőle. Ivica ekkor elmesélte Dulić óráját. Szörnyű, mondta a lány. Ivica ekkor pontosan érezte, hogy ő is része ennek. Azt kívánta, hogy megtalálják ezeket a sertésekkel és szarvasmarhákkal zsúfolt marhavagonokat, és rákényszerítse Zitát, hogy hallgassa a *rémült patadobogást, ahogy a vagon csúszós alján megpróbálnak lendületet venni a meneküléshez.*

Egészen a húsgyár raktárainak bejáratáig követték a síneket. A kapu most kitarva állt, tovább haladhattak a vágány mellett. És valóban vagonok egész sorához értek, amelyek, mintha a jöttükre, rázkódni kezdtek: rémületes visítás, dübörgés kezdődött, amely messze túlszárnyalta Dulić leírásait. Kocsiról kocsira haladtak: az egyikből azt hallották, hogy szarvak verődnek tompán és nagy erővel a vagon falához, a másiból mintha lovak patáinak zaja és nyerítés hallatszott volna, aztán vagy száz vagon következett, amelyekből csak rőfögés és sivalkodás tört elő. Lassan haladtak, mintha labirintusban tántorognának, megszállottan, kábán. Az egyik pillanatban Zita elveszítette

az egyensúlyát, és Ivica kezébe kapaszkodott. A fiú magához vonta. A lány ellökte magától, *bűzlesz*, mondta, *bűzlesz, mint a barmok*. Eltávolodtak egymástól egy pingpongasztalnyi távolságra, Zita megint fölvette a jól ismert revolverhősi pózát. *Próbáld csak meg*, mondta a fiúnak. Ebben a pillanatban Ivica váratlanul elhúzta az egyik vagon ajtaját, disznók vetették rá magukat, de gyorsan beugrott a kocsiba, és magára rántotta az ajtót. Csak három malac szökött meg, ezek, meglátva Zitát, visítva eltűntek a magas fűben.

Vladimir Kecmanović

Az ágyú forró volt

(Regényrészlet)

Orovec Krisztina fordítása

EGY ÉJJEL SALKAN, a harcos, kidobta a könyveket.
Az anyáméit. Az apáméit. Meg az enyémeiket.
A lakásból, amely valaha a miénk volt.

Az ajtó előtt hagyta őket.
A lépcsőházban.

Reggel a szomszédok elkezdtek széthordani őket.
Gyűjtősnek.

És Tidža szomszédasszony kiabált:

Másét gyűjtogatjátok, bárha elégnétek ti magatok!

A halomnak már több mint a felét széthordták, amikor az ajtóban
megjelent Suzana.

Salkan felesége.

Akinek Ahmo, a főgengszter csinált gyereket.

Visítozni kezdett:

Hova vizitek? Ez az enyém!

Štefica szomszédasszony pedig azt mondta neki:

Ha a tiéd, miért áll az ajtó előtt?

Suzana meg:

Mi közöd hozzá, te rác, hogy hol tartom én a saját dolgaimat?!

Nem szerb a Štefica, mondta Fuad szomszéd. Hanem horvát.

Suzana meg:

Egyik kutya, másik eb!

Ševala szomszédasszony megfogta Suzana kezét.

És halkán azt mondta:

Ne beszélj így, Suzana. A horvátok a szövetségeseink. Štefica Zdenkója is a csetnikek ellen harcol.

Ja, hogyne, harcol, mondta Suzana. Lavírozik a hávéóban!

Suzana pocakja óriási volt.

És többé már nem bírta hordani anyám hálóingjét.

Új hálóing volt rajta.

Amelyet – azt beszéltek – Ahmo ajándékozott neki.

Anyám kabátját pedig, amelyet a hálóing fölött hordott – többé már nem tudta bekapcsolni.

És mégis, akármekkora volt a pocakja, lehajolt és elkezdte behajigálni a könyveket a lakásba.

Vlaja szomszéd letette a botját. Odasietett. És megpróbált segíteni neki.

Ne erőlködj, gyermekem, mondta. Neked most pihened kell.

Így aztán Vlaja szomszéd egyedül hajigálta be a könyveket.

Suzana pedig állt mellette és mutogatta, hová helyezze el őket.

Tidža szomszédasszony a halom tetejéről magához vett néhány gyerekkönyvet.

Amelyek valaha az enyéim voltak.

Hova viszed azt, mondta Suzana, és kimeresztette a szemét.

Tidža szomszédasszony pedig, a hóna alá csapott könyvekkel, odaállt elé.

Kidüllesztette a mellét.

És egészen közel hajolt hozzá.

Ezek a gyerek könyvei, mondta. És most mit fogsz csinálni?!

Suzana félreállt az útjából.

Tidža szomszédasszony pedig diadalittasan vonult le a lépcsősoron.

Nem sokkal később egy könyv sem volt már az ajtó előtt.

És Suzana azt mondta:

Mindent, amit elvettetek, adjatok vissza estig. Még mielőtt a férjem visszajönne. Mert különben lesz nemulass.

És akkor kihajolt a korláton.

Tidža szomszédasszony ajtaja felé.

És odakiabált:

Te is visszaadod, amit elvettél! Nehogy Salkan menjen érte hozzád. Megérttetted?!

Aznap Vlaja szomszéd lakásról lakásra járt.

És gyűjtötte a könyveket.

Amelyeket a szomszédok Suzana ajtaja előtt szedtek össze.

És – visszaadta őket Suzának.

Nem gyűjtött össze túl sokat.

Mert a szomszédok csak egynéhány könyvet adtak neki oda.

72 Nem is vettek el többet – azt állították.

Hosszas győzködés, noszogatás után Štefica szomszédasszony bevallotta Vlaja szomszédnak: igaz, hogy sokkal többet vett el, mint amennyit visszaadott – de csak ez a néhány könyv maradt meg.

Mert a többivel – már betüzelte.

Munevera szomszédasszony – mesélte Vlaja szomszéd – nem adott vissza egyetlen könyvet sem.

Mert nem is vett el egyet sem.

Átkot hordoz minden, amit elraboltak, mondta. Meg amit elloptak.

És még azt is mondta:

Átkozott legyen, aki könyveket éget.

Tidža szomszédasszonytól Vlaja szomszéd nem is merte visszakérni a könyveket.

Hanem lenn a pincében könyörgött Hasan szomszédnak, hogy próbálja meggyőzni a feleségét.

Hogy adjon vissza legalább egy-kettőt.

A többit meg tartsa meg.

Úgyse fogja tudni Suzana, hogy mely könyvek hiányoznak, suttogta Vlaja szomszéd. Csak hogy kielégítsük.

Gyerünk föl, mondta Hasan szomszéd. Nézzük meg, mit lehet tenni.

Fönt pedig, a lakásban, mikor szemtől szembe összetalálkoztak Tidža szomszédasszonnyal – mindketten leszegték a fejüket.

Azzal, hogy Vlaja szomszéd leszegett fejjel – hallgatott.

Hasan szomszéd pedig dadogva beszélni kezdett:

Tidža, Vlaja kéri, hogy ha esetleg visszaadnál néhányat azok közül a könyvek közül, nem tudja az ember, hogyan is vergődjön zöld ágra ezzel a Suzanával.

Ugyan, miket beszélsz, te szerencsétlen, mondta Tidža szomszédasszony. És vajon Vlajának nincs nyelve?! Vagy te vagy az ügyvédje?!

Tidža, adj egy-két könyvet, az egekre kérlek, mondta Vlaja szomszéd. Hiszen már jó ideje nem vittem neki semmit. Ha vissza nem hordtam volna azt a nagy halmot, amit én magam cipeltem el onnan, nem mernék a szeme elé kerülni. A te könyveidet meg biztosan elsőként keresi majd.

És ki kényszerít rá, hogy bárhogy is a szeme elé kerülj, kérdezte Tidža szomszédasszony. És ki kényszerített arra, hogy körülötte sűrűlődj?!

Azt mondta, hogy nem ad egy könyvet se. Semmi áron.

És nyugodtan mondd meg a gazdasszonyodnak: Tidža nem ad semmit.

Így mondta Vlaja szomszédnak.

És, mondta, jöjjön csak, próbálja meg visszavenni őket.

Jöhet – mondta – egyedül is. De hozhatja magával a degenerált pasiját is.

Este, amikor hazajött, mesélték másnap a pincében – Salkan először elcsodálkozott rajta, miért lettek visszapakolva a könyvek a lakásba.

Suzana pedig, azt beszéltek, leszidta, amiért kidobta a könyveket a lépcsőházba.

A megkérdése nélkül.

Amíg ő aludt.

És a csőcselék széthordta mind, gyűjtősnak.

Így mondta, azt beszéltek.

És hogy ő majd megfagy, mert nem lesz mivel begyűjtania – ez bezeg egy csöppet sem izgatja Salkant.

Mint ahogyan az sem izgatja, ahogyan viselkednek vele.

Mintha nem városvédő-feleség lenne.

74 Hanem – egy utolsó senkiházi.

És hogy ő – ha Salkan nem tesz valamit – kénytelen lesz Ahmónak panaszt tenni.

És majd akkor Ahmo, ha már Salkan nem képes rá – rendet tesz.

Ekkor, azt beszéltek, Salkan magához hívatta Vlaja szomszédot.
Hogy tegyen jelentést.

Ki adta vissza a könyveket, és ki nem.

Vlaja szomszéd pedig – ahogyan ő maga állította másnap – azt mondta, hogy mindenki visszavitt mindent, amit elvett.

Hogy Vlaja hazudott-e másnap, vagy sem – azt nem tudni.

Szó, mi szó – a degenerált Salkan aznap este nem Tidža szomszéd-asszony ajtajához ment.

Hanem – Nikola szomszéd ajtajához.

Először a lépcsőházba sétált ki.

És fölkiáltott:

És hol van az a másik rác?! Mit játssza itt a hülyét?! Ő miért nem hozta vissza a könyveket?!

Vlaja szomszéd – ha hinni lehet annak, amit másnap állított – elmagyarázta, hogy Nikolát mozgósították. És lövészárkokat ás.

Degenerált Salkan pedig azt mondta:

Ha ő ás is, a felesége nem ás. Mit játssza meg magát akkor?

És akkor lement a földszintre.

És belerúgott Nikola szomszéd ajtajába.

És miután senki sem nyitott ajtót – még egyszer belerúgott.
És még egyszer.

És – kis híján betörte.

Ekkor Mitra szomszédasszony kinyitotta az ajtót.

Nikola szomszéd felesége.

Halálos rémületben.

Emberek, ha láttátok volna, mire hasonlít az az asszony, mesélte Vlaja szomszéd másnap. Olyan, mint egy kísértet.

Nem láttam a háború kezdete óta, mesélte. Hiszen az orrát se dugja ki a házból. És ha találkoztam volna valahol vele az épületen kívül – egészen biztos, hogy fel se ismertem volna.

Így van ez mindig, ha az ember tartósan visszahúzódik a csigaházába, mesélte. Pedig szépen mondtam Nikolának: Nikola, nem viselkedhetsz így. Háború van, benne vagyunk mindannyian ugyanabban a slamasztikában, egymásra utalva. Nem jó, ha az ember különcködik.

Salkan, azt beszéltek, berontott Mitra szomszédasszony és Nikola szomszéd lakásába.

És fölkiáltott:

Hol vannak a könyvek?!

Mitra szomszédasszony, azt beszéltek, lélegzet után kapkodva megpróbálta megmagyarázni neki, hogy nem tudja, milyen könyvekről van szó.

Salkan megparancsolta Vlaja szomszédnak, hogy szedjen össze néhány könyvet, amelyek ott álltak a padlón. A szén mellett. És amelyeket a tűz még nem nyelt el.

Vlaja szomszéd – ha másnap nem hazudott – megpróbálta megmagyarázni neki, hogy ezek a könyvek nem az ő lakásából lettek elvéve.

Mit érdekel – ezt mondta Salkan, úgy beszéltek. Ti elveszitek az enyémet, én is elveszem a tiéteket! Hadd lássam, ki bírja tovább!

És akkor, úgy beszéltek, azt mondta:

Lássuk, mi van itt még. Gyerünk, elő mindennel, nehogy én csináljak házkutatást.

És ekkor, azt beszéltek, Mitra szomszédasszony elájult.
Azt beszéltek – csak eldőlt, mint egy gyertya.

Vlaja szomszédnak pedig, ha hinni lehet a szavának, valahogy sikerült meggyőznie Salkant, hogy hagyja békén az asszonyt.

Nem találsz náluk egy szál értékes dolgot se – ha nem hazudik, pontosan így mondta neki. A háború előtt is ágrólszakadtak voltak. Hát még most – isten őrizzen tőle.

És így történt, hogy Salkan és Vlaja szomszéd visszatértek Salkan lakásába.
Amely valaha az enyém volt.

Mindössze néhány könyvvel.

Amelyeket Vlaja szomszéd vitt magával.
A fél kezében.

Míg a másikban a botot fogta.

Mitra szomszédasszonyt pedig békén hagyták.

Hogy ott feküdjön a padlón eszmélet nélkül.

*

KEMÉNY tél volt.

És hamarosan sok lakásban nem maradt már egy könyv sem.

Az emberek meggyújtottak mindent, amit el lehetett égetni.

Mert már rég felszedték a deszkákat a padokról.
És letördösték az ágakat a fákról.

Aki bírta és merte, az elment a parkba, és egész fatörzseket vágott ki. Aki meg nem – elkezdte – darabonként – tűzre dobálni a bútorokat és a parkettát.

Tidža szomszédasszony és Hasan szomszéd nem kényszerült rá arra, hogy felgyűjtsák a bútorokat meg a könyveket.

Mert időről időre jött egy-két fiú a rendőrségről, szénnel teli szatyrokkal megpakolva.

Amelyeket Sakib felügyelő küldött, Tidža szomszédasszony sógora.

Annak ellenére, hogy Tidža szomszédasszony továbbra sem volt hajlandó szóba állni vele.

Igazából, még a szénnel teli szatyrok előtt kezdett el járogatni hozzánk Đula.

Tidža szomszédasszony húga.
És Sakib felesége.

Mindig hozott kávé meg cukrot.

Kicsit elüldögélt, elbeszélgetett Kenannel meg Hasan szomszédal.
És elment.

Mivel Tidža szomszédasszony, amikor megpillantotta őt az ajtóban – elfordította a fejét.
És kiment a szobából.

De miután Đula távozott – itta a cukros kávé.

Azon a télen beköszöntött egy komolyabb éhínség is.

És az emberek egyre soványabbak lettek.
És egyre sápadtabbak.

És – a fiúk a rendőrségről a szeneszatyrokon kívül olajat meg lisztet is hoztak.

78 És néhány konzervet.

És pár doboz cigarettát.

És amikor érkezett új csomag a nagynénemtől – akkor az valóságos lakoma volt.

De – csak Kenannak meg nekem.

Még Tidža szomszédasszony és Hasan szomszéd is – ami az én csomagomat illeti – diétáztak.

A többi szomszédot pedig – Tidža szomszédasszony beleszagolni se engedte.

Mindenki elküldte valahová a saját gyerekeit, mondta. És akkor most kivennék a falatot más gyerekének a szájából.

Nem elég nekik, hogy elégették a gyerek könyveit, mondta. Most még éhezteni is akarnák.

Te, Joža, mondta, menj a hávéóba, adjanak neked ők csomagot. Te meg, Vlaja – ahhoz a degenerálthoz. Úgy lenne rendjén, hogy megvendégeljen, ha már ilyen hűségesen szolgálsz neki.

Munevera szomszédasszony és Fuad szomszéd már rég nem jártak el Tidža szomszédasszonyhoz.

És mégis, Tidža szomszédasszony nem mulasztotta el hozzáfűzni:

Az a kalesijai pedig egye azt, amit a fia összerabol neki. Vagy amit a lánya küld Svájból.

A csomagok mellett levelek is érkeztek.

A levelek többé már nem anyámnak szóltak. És apámnak sem.

Hanem – Tidža szomszédasszonynak.
Meg nekem.

Minden csomagban két levél volt.

A kanadai nagynénémtől.
Meg a belgrádi nagynénémtől.

A levelekben buzgón hálálkodtak Tidža szomszédasszonynak.
Engem meg – öleltek és csókoltak.

És – könyörögtek Tidža szomszédasszonynak, hogy valahogyan,
bárhogyan – küldjön el engem Belgrádba.

Tidža szomszédasszony felolvasta a leveleket.
És sírt.

Utána Kenan szobájába tette őket.
A polcra. Az én szétnyitható fotelem fölé.

A tranzisztor mellé.
És az öt könyvem mellé, amiket sikerült visszalopnia Suzanától.

Három képeskönyv.
És két nagy meséskönyv, illusztrációkkal.

Amelyeket a háború előtt – rég elő se vettem.

War games

*Ha leromboljuk a hidakat
És leengedjük a kardokat,
Azt kívánom, bár lennének szelídebbek
A játékaink, a háborús játékaink.*
(Kerber)

Jódal Kálmán fordítása

Megjötteeek az oroszooook, kiáltotta Tankosić.

Slobodan, a Jugoszláv Hadsereg nyugalmazott alezredese amerikai ezredesi jelmezében arra pillantott, amerről Tankosić hangja hallatszott.

Valóban, a domb alatti tisztaón, amelyen alakulatát felállította, egy orosz katonai jelmezes csapat jelent meg.

Ezek meg hová valósiak, kérdezte Slobodan alezredes a mellette álló fiatalembertől.

A zvezdarai csapat, mondta a fiú. Komoly fazonok. Itt van az a doki is, akit emlegettem magának. Meg az az építész, aki a mi „Dög-legyeinknek” villákat tervez Spanyolországban.

A boszniaiak Tuzlából már két órája megérkeztek, őket meg a Zvezdaráról délig várhatjuk, méltatlankodott Slobodan alezredes.

S akkor elkiáltotta magát:

Tankosiiiić, kezdjük már végre?!

Váááárjuk az angolooookaak, kiáltott vissza Tankosić.

Hooonnan, rikkantott Slobodan alezredes.

Mire Tankosić:

Záááágrábbbóóóó!

Erre Slobodan a bajusza alatt csak úgy magának azt mormogta:

Ej, a faszomat.

S aztán hangosan:

Senkire se várunk, kezdüüüünk!

Az egységéhez tartozó amerikaiak tüzelni kezdtek.

Az oroszok a tisztáson lehasáltak a földre, és fedezéket keresve arrébb hengeredtek.

Néhányan felemelték a karjukat, jelezve, hogy eltalálták őket.

A többiek viszonozták a tüzelést.

A közeli ligetből sorozatlövés hangja döngött.

Ezredees, nem vette fel a sisakjáát, ordított Slobodan alezredes fülébe a mellette toporgó fiú.

Aaaakkoooor sem viseeelteeem, amikor koooomolyan lövöldöztek, kiabált az alezredes.

Páááncéélja sincs, kiabált a legény.

Aaaazoom se volt, ordított az alezredes.

Deeee veszééééelyees ám, kiabált a fiú.

Az ezredes legyintett, fejét a rögtönzött fedezékre hajtotta, és lehunyta a szemét.

A fiú vállat vont, és folytatta a lövöldözést.

Slobodan alezredes álmában vonaglni kezdett, mintha rémálom gyötörné.

Akkor sem ébredt fel, amikor Zágrábból megérkeztek az angolok, akiket a túloldali erdőcskében állomásozó második amerikai egység megtizedelt, még mielőtt felfoghatták volna, mi történik.

Csak akkor nyitotta fel a szemét, amikor elcsitult a lövöldözés, és veszekedés váltotta fel.

Az angolok tiltakoztak, amiért a játék nélkülük kezdődött meg, és hogy rajtaütésszerűen győzték le őket.

Tiltakozásukhoz az oroszok is társultak, akik hatalmas veszteségeket szenvedtek el, mivel készületlenül érte őket a támadás.

Az amerikaiak a ligetből magyarázkodtak, miszerint a harc idő előtti kezdésében nem ők a ludasok, hanem Slobodan alezredes amerikaijai.

Mialatt a gyakorlótér közelében álló kocsmá felé tartottak, amelyben nyárson sült bárány várt rájuk, az Ügyvédnek nevezett angol megjegyezte:

Szerb szokás.

Az orosz, aki a „Döglegyeknek” tervez Spanyolban villákat, és aki mindaddig az angolokat támogatta jogos haragjukban, ezúttal élesen reagált.

Te, horvát, ne szarjál, morogta. Nem a szerbek a hibásak abban, hogy három órát késtél.

Az anyja istenit, nem én vagyok a hibás, hogy a határon bolondokháza van, mondta az Ügyvéd.

Akkor indulj el egy nappal korábban, mondta az építész. Vagy Sljemenben szervezz lövöldözősdit.

Néhány orosz és angol odafutott és békíteni kezdte őket.

Mire a kocsmához értek, az Ügyvéd és az építész, a csapat többi tagjának örömére, összeölelkezett.

Slobodan alezredes elhaladt a jókora asztal mellett, amelyet a kocsmá előtt terítettek meg a nemzetközi militarista társaság számára. Bement a kocsmába, és a söntés melletti asztalhoz ült.

A pincér, kérés nélkül, dupla szíverősítőt töltött neki.

Az alezredes egy hajtásra kiitta, és már hoztak is neki egy újabbat, amikor odalépett az asztalához Tankosić.

Komor volt.

Öregem, mi a fene van veled, kérdezte. Tegnap alig tudtam meggyőzni a gazdát, hogy megtartsan, te meg itt szarakodsz.

Nem várhatunk rájuk holnaputánig, mondta az alezredes.

Ők fizetnek, hát ők határozzák meg a szabályokat is, mondta Tankosić. Nem vagy taknyos kölyök, ne hozz ki a sodromból, hogy hülyeségeket magyarázgassak itt neked.

És akkor:

És most hogy ne rúgjalak seggbe?

És még:

A ficsúrja megvan már vagy százéves, eszement dolog, hogy még egyáltalán alkalmazzuk, ő meg itt azzal pöffeszkedik, hogy egy Valódi, Törölmetszett Ezredes!

És még:

Ide süss – Oktató-Kiképző, közben alig húzza magát. A Szenilitás Királya.

Vigyázz, mit karattolsz, kölyök, szakította félbe Slobodan alezredes. Nem vagyok ezredes, de alezredes, az vagyok. Veled ellentétben, aki még a hadnagyságig sem volt képes eldöcögni.

Nem, mert időben kapcsoltam, hogy az ügynök lőtték, mondta Tankosić. Te pedig, alezredesem, röpdülni fogsz a munkahelyedről.

Fáj a valagam az egészért, mondta az alezredes.

Meglátjuk majd holnap, hogy fájogat, sziszegte Tankosić, majd síró-rívó hangot mímelve folytatta:

Kicsi a nyugdíjam, a fiam és a menyem nem dolgozik, a lányom minimálbéren, a vejem kényszerpihenőn van, segíts, Tankosić!

Slobodan alezredes lesütötte a szemét.
A fiúk a kocsmá előtti asztalnál koccintgatni kezdtek.
Az Ügyvéd és az építész, egymást átölelve, magasba emelt poharakkal beléptek a kocsmába, és az alezredes asztalához léptek.
Colonel, not hard feelings, mondta az Ügyvéd.
Még száz évig, generálisom, mondta az építész.
Az alezredes kedvetlenül emelte meg a poharát.
Fel sem kelt az asztaltól, úgy koccintott velük.
Egészségünkre, mormolta halkán.
Majd miután hátat fordítottak neki, még halkabban dünnyögte magában:
Basszon meg benneteket az, aki megszüntette a kötelező sorkatonai szolgálatotokat.

Naplójegyzetek, 1967–1980

(Részletek)

1967. XI. 17.

Elmekórtant olvasva: *Egészséges állapotban csak egy részét tudjuk megélni az igazságnak.*

Az emberben genetikailag kódolt a vágy, hogy kilépjen a merev dimenziók kötöttségeiből, az egészségéből, a normális fizikai viszonyokból. A vágy, hogy egyszerre tudja vizsgálni a teret annak teljes kiterjedésében, hogy mindenhol létezni tudjon benne, minden testrészével más-más pontban. A vágy, hogy hallja a tárgyak rezgéseit, a gyomrából eredő hangokat, hogy lássa a jeleneteket a falakon, az ablakokban, de főként az, hogy egy fergeteges, színpompás látványként, történelmi cirkusz forrásaként meg tudja élni a saját testét, a teljes lényét.

Egy pillanat alatt megfogom a rémisztő gondolat, hogy csupán kétlépésnyire áll az ablaktól, a tizedik emeleten, mindössze egyetlen kézmozdulatra a késtől, vagy egyetlen fejmozdulatra a faltól. Hogy még ezekre sincs szükség, elég, ha csak kiszúrod a szemet egy ceruzával, vagy a saját ujjaddal, hogy minden egyes tárgy, minden apró mozdulat a halál, vagy egy kibírhatatlan fájdalom, vagy csonkítás egy-egy lehetséges oka. És ettől még rémisztőbb az a gondolat, hogy rajtad kívül, a tudatodon, az önkontrollodon, az akaratodon kívül bármelyik pillanatban kipattanhat a halál csírája...

Televízió. Amikor megnyomjuk a gombot, hirtelen felvillan a tér, a kép, majd villámgyorsan zsugorodni kezd, elalszik a fény, eltűnik egy felvillanó pontban, ami egyetlen pillanatban kimerevedik, majd elillan, egy szikravillanás, visszafelé nézve, mint amikor az idő/a film visszafelé pereg. Megnyomod a gombot, de a kép nem tűnik el. Viszont még valami történt. Nem zajlik tovább az esemény, a kép.

Megmerevedett abban a gombnyomás előtti utolsó mozdulatban. Megkövült kép, egy fénykép, az idő. És a személy kimondja az utolsó hangot, az utolsó betűt. Egy a-t, vagy egy r-t. A szoba sípol ettől az egyetlen hangtól, a beszélő nyitott szájától, amiből végeláthatatlanul zúg ez a rettenetes, rimánkodó hang. Felhangosíthatod, lehalkíthatod, de nem múlik el, mint ahogy a kép sem – amit világosíthatsz, sötétíthetsz, de kitörölni nem tudod. Ha újra bekapcsolod a tévét, a kísérteties képek eltűnnek, a nő egy pontban áll, és fokozatosan fakul a színe, miközben egy újabb mozdulat tör át rajta, összefonódik vele, egy új kép, ami hirtelen megjelent valahonnan, megtörve, aminek semmi köze az előzőhöz, és ha megpróbálsz eloltani, minden meg fog ismétlődni, és így fog megjelenni a szobádban egy selejtes lény és egy halott hang...

A kép hirtelen megváltozik. Az összezsugorodásra és a sötétedésre való törekvés.

Televízió. (Adalék az előző jegyzethez.)

A férfinak, a főhősnek (nyugdíjas) nincs élete, míg el nem kezdődik a tévéműsor. Ha délután kezdődik, ebéd után, akkor addig le-föl sétál a házban, az utcákon, mint egy holdkóros. Semmi sem történik vele, semmire sem gondol, nem is tud, nem is képes gondolkodni. Alig van tudatában saját magának is. A műsort (bármilyen műsorról is legyen szó, bármiről is szóljon, mindegy, ért-e hozzá, vagy sem), mint a nap kezdetét, szertartással várja. Vécére megy, kezet mos, felfrissül, helyére tesz mindent, megigazítja a széket, a hamutartót, a cigarettáját, a kávé, s kezdés előtt néhány perccel már a foteljében ül, minden a helyén van, és várja a műsor kezdetét, valamiféle feszült és magasztos érzéssel, mintha egy tervekkel és történésekkel teli új nap kezdődne épp. A néhány délutáni és esti óra számára egy fárasztó, teljes nap. Elcsigázottan tér nyugovóra, de azelőtt még figyelmesen áttanulmányozza a holnapi tévéműsort (már a reggeli műsort is), úgy tervezgeti a másnapot, mint egy felettébb elfoglalt ember. „Holnap tévézünk, dolgozunk, tanulunk.” Fennhangon olvassa a műsort, majd magában olvas tovább, pontosan ismételtet néhány dolgot, felmondja a leckéjét. Majd aludni megy, hogy holnap pihenten, munkára készen végezhesse a mindennapi teendőit, hogy élhesse tovább a saját életét.

A nő: tévéműsor mint horoszkóp (heti és napi bontásban). Jólás, szerencsejáték, szellemidézés. Mindenkit név szerint ismer, a bemondót, a színészeket. Állandó várakozás. A műsor vége felé már a következőn gondolkodik.

A nő munkavégzésként, kötelességgként, a dolgaként, az életeként értelmezte a tévénezést.

Az idő a tévéműsor szerint múlt, onnan tudta, hogy hány óra van stb. Ha a műsor rövidebb volt, akkor a napja is rövidült.

Áramkorlátozás. *Szünet.*

*

1967. XI. 21.

Ami a képernyőn zajlik, az a történelem, és rajtunk kívül létezik, számunkra hozzáférhetetlen, és ezért részben irreleváns. Majd egyszerre az ember beleavatkozik ebbe a történelembe is, hirtelen elhiszi, hogy személyes, privát kérdésétől, beavatkozásától, részvételétől a világ a feje tetejére áll, hogy legalább egy milliméternyit letér majd elérhetetlen, bejáródott útvonalról, eltér rendjétől.

És mindig valamiért különösen nehezebb esett egyedül néznie a tévét. Olyankor idegesnek, gyengének érezte magát. Egyensúlyra és büntársakra áhítozott. Olykor a televízió urának érezte magát, tehát a világ, a történelem urának, mivel bármikor ki tudta kapcsolni azt. Azonban, hogy ilyenkor nyugtalanság kerítette hatalmába, mintha a meghívott vendégek előtt becsukná az ajtót. Amikor kikapcsolta a tévét, és a kép hirtelen zsugorodni és sötétülni kezdett, büntudatot érzett, és időnként úgy tűnt neki, mintha az egész műsor a szobájában csak miatta létezne, és udvariasságból köteles figyelmet szentelni neki. Egy másik pillanatban viszont mindennek a fordítottját érezte: hogy ezek az emberek ott a képernyőn a saját életüket élik, forgatják a történelem kerekét, hogy nagy hatalommal bírnak, hogy megadatott nekik a *szó* (amit mindenki hall), mint magának az Istennek, és ő csak egy kulcslyukon figyelte ezt a világot, amit ráerőszakolnak, ami bizonyos értelemben igazgatja őt, ám mégis jelentéktelen számára, nem érdekli, teljesen idegennek érzi.

Kérdéseket tesz fel bármivel kapcsolatban, kapkodva, attól fél, nehogy lemaradjon, nehogy késő legyen, és az ő kérdése már ne jusson sorra. Rettenetesen nagy (és leplezett) izgalommal követi a műsort, a fiatalembert, aki kis cetliken újabb és újabb kérdéseket hoz be a stúdióba, aggódik a saját cetlije miatt: jól megfogalmazta-e, helyesen írta-e, amit kérdezni akart – annak ellenére, hogy ez akkor, abban a pillanatban igen kevésbé volt fontos neki (vagy mégis?!), most viszont úgy tűnik, hogy fontos – hogy pontosan azt, és csak azt szeretné kérdezni, amit leírt. Megkísérli megelőzni az esetet, kicselezni a

sorsot, hogy kitalálhassa, melyik lehet az ő cetlije (kérdése), mintha a saját sorsát húzná ki (vagy egy olyan vizsgakérdést, amin a teljes eddigi életének igyekezete múlik). Majd végre Šćekić felolvassa az ő kérdését is, a személyes adataival együtt (amikor a telefonban megadta az adatait, mintha tétovázott volna kicsit, arra várt, hogy a vonal másik oldalán lévő hang külön megkérdezze tőle, de azért tartva attól, hogy ezt mégsem teszi meg, hogy – megköszön mindent és leteszi a kagylót, és névtelen marad, ám ő gyorsan bementa a nevét [a közép-ső betűvel együtt], majd a lakcímét, pontosan: az utcát, a házszámot, az emeletet [sőt még a személyi igazolványának a számát is]).

Šćekić: Zarić elvtárs (N) nem hangsúlyozta ki, hogy kinek szánta a kérdést. Az ember (N) hangosan beszél a tévéhez: „az elnöknek, az elnöknek!”, érzi, hogy leértékelték, az válaszolja meg, aki nem annyira jelentős személy. Megpróbálja elkapni Šćekić tekintetét, hogy sügjön neki, az arca görcsbe rándul, ropogtatja az ujjait, megint fússon-e a szomszédért, telefonáljon-e a műsorba. El fog késni, nem fogják megvárni, ők azt hiszik, hogy neki mindegy, hogy ki válaszol majd az ő kérdésére. Elmulasztotta a legfontosabbat, és egyébként is, a neve ezentúl határozottan (megváltoztathatatlanul) a gyáva bizonytalanság szinonimájává vált, mindent veszélybe hozott ezáltal, a fellépését, a tekintélyét, a határozottságát, mindent. Teljesen más hangzása lett a nevének, amitől a személyisége is megváltozott.

Az alelnök (vagy a II. személy) válaszolni kezd. Előzőleg megismételteti a kérdést Šćekićtyel, és az ismétlés által Zarićnak (N) úgy tűnik, mintha vesztett volna értékéből a kérdés, mintha hirtelen elidegenedett volna tőle, már nem is az ő kérdése, most már bárkié lehet, akár épp Šćekić is, és közben az alelnök is, válaszadása közben, Šćekićre néz. Azzal a megszokott fordulattal kezdi a válaszát, hogy „ez egy érdekes kérdés”.

Másrészt Zarić valahogy érzi hatalmának erejét, valamiféle néma, de tolakodó jelenléte a képernyőn lévő szereplők között, sőt, a rájuk gyakorolt saját (pillanatnyi) hatalmát és erejét, aminek ők nincsenek is tudatában, ezért is mellőzik. A nevét mégis kimondták, ezrek hallották, és e két egymásnak ellentmondó érzés miatt vívódik most. Ő alig figyel a választ, a válasz (jelenleg) a kezdettől fogva nem érdekelte, a választ fejből tudta, a lényeg, hogy a kérdés elhangzott, még hozzá az ő kérdése, és nem másé. A válaszhoz már semmi köze, a lényeg, hogy ő a kihívó, aki ügyesen szerepelt. Az a fontos, hogy tetének következményei vannak, teljesen mellékes, hogy ezek milyen

következmények. A lényeg, hogy belekezdjen valamibe, ha nem is a tettek terén, de legalább szóban.

És amíg az alelnök beszél, Zarić (N) feláll és kimegy a szobából. Nem kapcsolja ki a televíziót (egyszerűen nincs miért, és egyébként is nevetlenség lenne), csak kimegy, és résnyire nyitva hagyja maga mögött az ajtót.

*

1967. XII. 22.

Az elbeszélésekhez szolgáló összes ötletem pamfletszerű, az utóbbi időben legalábbis mindegyiknek egy kép, egy szituáció a központi eleme vagy egyfajta feloldása, ami vagy ellentmondásos vagy elfajult, embertelen stb., amihez egy bizonyos crescendo vezet, az effektusok fokozatos erősödése, és utána széthullás, fanfárok, és mindez azért, hogy hosszú távon bebizonyosodjon valamiféle eleve rögzült alapgondolat, valamilyen tiltakozás. Teljesen rabul ejt ez a képlet, ez a központi kép, ami körül forog minden, ugyanakkor eszembe ötlük az Életrajz is és minden újdonsült gondolat, struktúra szempontjából, arra hasonlít. Mindegyik történet nagyon egyszerű, elcsépelet zenei frázis. Adott egy furcsa, kezdetleges szituáció, vagy egy elváltozott psziché, rövid előtörténetként és szöveggörnyezetként, ezért a téma így egyfajta ferde szemszögből nézve bukkan fel, majd a téma hangsúlyozása, leírása és illusztrációja következik. Az új körülmények között (a szereplő mellett), az elbeszélésbe valamilyen jelképes tárgyat is bele kell szólni (életrajzok, az átváltozás súlyát hordozó autó, vagy megsokszorozódás), adott esetben még néhány személy, azaz antiszemély, ami szintén hatással van, végzetessége, egy felsőbb erő által vezetve (legalábbis a személy szempontjából) – a hősök között kialakul valamiféle konfliktusszerűség (a jelképes tárggyal kapcsolatban), majd a konfliktus kitör, szétrobban (hogy ne mondjam, megoldódik), a személyiség javára (természetesen) fejlődik, meghatározza, átéli utolsó végzetes átalakulását, tehát meghal (legalábbis lelkileg), habár az ő halála mindig kétes, valótlan, sohasem teljesen világos, teljesen emberi – és ennyi az egész.

Az a kellemetlen az egészben, hogy eddig sosem próbáltam eltávolodni ettől a képlettől, minden egyes apró ötletet, gondolatot, képet megpróbálok ebbe beletömni, áthúzni rajta és megoldani a bevett ritmus vagy mechanizmus által. Semmit sem kutatok, a könnyebb utat választom azon ellenállhatatlan vágy által vezérelve, hogy csak

írhasak, és hogy az az írás azért jó is legyen, fejet hajtok e szokásom előtt, amit az eddigi, mindössze két elbeszélésem megalkotása során alakítottam ki.

Meg tudok-e szabadulni ettől szabad akaratommal, vagy csak nagy munka árán, magamat írva le e képlet által, amivel könnyíteni szeretnék a munkámon.

*

1967. XII. 28.

Ötlet: Minden reggel kimerülten és erőtlenül kelek fel, az álom nélküli alvás másnaposságának szédületében, rosszul érzem magam. Ahhoz, hogy fel tudjak kelni, észhez tudjak térni, megfelelő mennyiségű erőt tudjak meríteni a naphoz, az ébredés folyamán átélem saját halálomat; minden alkalommal egy másik halált, attól kezdve, amit gondolataimban az elejétől a végéig leírok – a saját halálom képéig és a halálom későbbi kinyilvánításáig, a családom gyászolásáig stb. (a sajnálat, a részvét érzésének szüksége). Az álom kárpótol. Mivel álmaimban nem tudok megszabadulni traumáimtól, félelmeimtől, ezért (tudatosan) átélem őket, ébren megálmodom, amitől kitisztulok és erőt tudok meríteni aznapi aktivitásaimhoz. A halállal kapcsolatos átélések némelyikét megismétlem (mivel már kihasználtam a teljes készletet), némelyiket gyakrabban, másokat ritkábban, drámaiságuktól függően, a fel nem használtakat (az ismétlődőket, amikből egyre kevesebb van) tökéletesítem, kidolgozom, új részletekkel gazdagítom, javítok a régieken, amikre hibátlanul emlékszem, kidolgozok egy teljes (szóbeli) művészi alkotást a saját halálomról.

Egyik reggel arra ébredek, hogy a halálomról szóló történet, a már legkisebb részletekig kibővített, a hibátlanul kidolgozott, a megmerevedett, olyan szinten tökéletes, hogy abba már egy új szó, egy új gondolat sem fér bele (mert már kialakította saját szabályszerűségeit), egyszerűen nem jelenik meg; mintha *teljesen elfelejtődött volna*, kimerültnék érzem magamat, nem tudok észhez térni, nem tudok annyi erőt szerezni, hogy ki tudjak lépni e félig alvó állapotomból, e szörnyű félálomból, s érzem, ahogy a kimerültség nő, ahogy egyre természetesebbé válik, miközben a rettenetes fojtogat, mert nem jut eszembe egyetlen történetem sem. A fejem üres, egyetlen más gondolat sem tudja ezt helyettesíteni. Majd ugyanebben a pillanatban hinni kezdem, hogy most ez a halál előjele, nincs egyetlen gondolatom sem a halálról, amiket az előző napokban

szerkesztgettem, s a gondolatok hiánya miatt gyengülni kezdek, ki-
merülök, és a halál, amit olyan sokáig emésztgettem, hirtelen ereje
teljében, bosszúállóan a testembe áll.

Mivel nem jön egyetlen halálos történet sem, végig azt hiszem,
hogy igazából fel sem ébredtem még, hogy ez még mindig az előbbi
álom és ébrenlét keveréke.

A halál előjeleként értelmezve, hirtelen teljesen kiürülve e reg-
geli álmok hiányában, valóban öngyilkosságot követek el, méghozzá
nagyon egyszerűen, annak tudatában, hogy az előbbi egy bonyolult
irodalom része, ez pedig egy valós tett, ami saját előszava és drámai
fordulatai nélkül pereg, rémes egyszerűségében, mereven és határo-
zottan.

*

1968. I. 15.

Az elbeszélések lehetséges formáiról. Úgy tűnik, hogy egy köz-
ponti folyamat, elválkozás, metamorfózis miatt féloldalt nyit fogok aka-
ratlanul elfecseirelni, két szót legalábbis, többnyire leírót, körülíró,
ami be kell vezessen a történet hangulatába, aminek le kell írnia egy
adott kört a cselekménymag körül. Az egyik ilyen lehetséges forma a
„fotográfiából”. Talán. Alámerülni *egyetlenegy cselekmény* mélységei-
ben, amely főként mechanikus, s ami ismétlődik, ami a saját határai-
val együtt sem nyújt s nem is mutat semmi különösét. Mindezt *in*
mediis res, majd koncentrikus körökben bővíteni, valójában beleesni,
mint kő a vízbe, váratlanul, felkészülés és magyarázat nélkül. Van a
cselekmény képe, ami látszólag nyugodt állapotban van, vagy lerakódik
bizonyos törvényszerűségek szerint, s másrészt van a szubjektum, il-
letve a szubjektumok, pontosabban a tudat, ami behatol a cselekmény
képébe, elhomályosítja a tükörképet, és váratlan képek sorozatának
terjedését idézi elő.

Az elbeszélés tárgya nem lehet egy hamutálca, ahogy Csehov ígér-
te, hanem csakis valamilyen történés lehet ezzel a hamutálccával kap-
csolatban. A hamutál, míg nyugvó állapotban van, gyakorlatilag nem
létezik (legalábbis a történet szempontjából nem), nincs saját ideje.
Nincs történelme, ha nem tükröződik, ha nem jelenik meg a moz-
gás a történés pillanatában. A történet előtt és után nyugvó állapot
van (amennyiben dolgokról vagy tárgyokról beszélünk), egy bizonyos
metaforikus, időn kívüli realitása a tárgynak. Csak a történés tudja
kitölteni az időt, értelmet kölcsönözni neki. Példa, talán a „történet

elejének” nevezhetnénk: egy környék vagy egy tárgy részletes leírása, az időtlenség sugallatával. De ide tartozik a személyiség is, ami a tárgyakkal egyenrangú. Habár annak van saját belső ideje. A dolgokban és a személyekben létezik egyfajta, a cselekvés kezdete előtti felkészülés, feszültség. Majd lejátszódik a cselekmény. A cselekmény így szól: a kéz az arc és a haj magasságába emelkedik, egy tárgy át-helyeződik, egy cigaretta meggyullad, lapoznak egyet a könyvben. A cselekvés elkezdődött, és azonnal be is fejeződött.

Ámde – ez a mozgás csak a látható világ mozgása, az imént már említettem, hogy létezik egy állandó belső mozgás, mind az élő, mind az élettelen dimenzióban. Akkor vajon ezek szerint a tárgyak és a dolgok nyugalmi állapota (nyilván abban az esetben, ha cselekvés-ként vagy történés-ként íródott, vagy derítették ki) szintén a történet részét képezi-e?! Létezik a térben való mozgás – az értelem belső, molekuláris szintű mozgása, és létezik a feszültség, a külső és a belső nyomás, a kohéziós erő közötti egyensúly felállításának feszültsége.

Ebben az esetben az elbeszélés a tudat vagy a mozgás bármely külső megnyilvánulási ráhatásának ideje lenne a tárgyak és az élő-lények látszólagos nyugvó állapotára, valós belső nyugtalanságukra, valamely belső mozgás felnagyítására, ami önnön túláradása, egyensúlyvesztése folyamán saját kereteiből tör ki. *Voltaképpen a kétféle történés (mozgás) viszonya.* Ez lenne egy a lehetőségek közül.

*

1968. I. 23.

Az „asztigmatizmus” koncepciója mellett a következő változatok is lehetségesek:

a) az emberek száma nő csak, megkettőződik, míg a dolgok száma nem változik;

b) hogy csak napról napra tűnnek el bizonyos dolgok a családból, az irodából, a gyárból stb.

c) hogy asztigmatikus jelenség történjen az emberekkel és a dolgokkal szemben, de hogy ne jöjjön létre a valós megkettőződésük, hanem csak úgy nyíljanak meg előttem, mint egy ajtó, és akadályozzák meg az emberekkel való közvetlen kapcsolattartásomat, illetve a dolgok használatát.

*

Minden rövidebb vagy hosszabb időszaknak megvannak a saját varázsigéi, amelyek vagy terápiászerűen hatnak az általános pszichózisra, vagy jelszavakként élnek a privát vagy a hivatalos életben, esetleg olyan erővel vannak felruházva, amelytől minden dolgot meg tudnak oldani, meghatározni és a helyére tenni. Legtöbbször az, aki kimondja ezeket a szavakat, úgy tesz, mint Aladdin, szellemet hív a csodalámpából, voltaképpen pont ezek azok a szavak, a „Szezám, tárulj!”-féle varázsigék egy adott társadalmon belül, egy kommunikáció legfontosabb és általában hamis elemei. Legtöbbször már nincs mögöttük tartalom, de valamiféle szent konvenciók alakjában fennmaradnak, és nagy árat fizet érte az, aki kétség vagy el nem ismerés által veszélyezteti ezeket: „társadalmi és gazdasági reform”, „munkás öngazgatás”, „önigazgatási viszonyok”, „integráció” és hasonlók.

Elméleti szempontból ezek intakt, szent fordulatok, senki sem vonja kétségbe igazságértéküket, fenntarthatóságukat, értelmüket; ezzel szemben a gyakorlatot éri a kritika. Az idő múlásával aztán a fejlődés dialektikája, különböző specifikumok stb. által ezek a jelszavak megváltoznak, majd elvész a szentnek hitt valamikori értékük is, és így a végtelenségig. Ezt bizonyítja megannyi történelmi példa, szlogen... tabu, zászló, cég.

Mindezekből mára főként a cégelnevezések maradtak csak – Testvériség–egység üzlet, Budúcnost gyár. Ezzel szemben jelenleg nem a jövőnek, inkább a „jelennek”, a „valóságnak” élünk.

Angyalsikoly

az elveszett gyerekek városában, avagy szélsőségesen szubjektív
asszociációk Perovics Zoltán és a Metanoia Artopédia Lomtár újvidéki
tárlata kapcsán
(SULUV Galéria, Újvidék, 2018 decemberében)

A szegedi Metanoia Artopédia: színház. Színház, amely egyszerre performance is, a rekvizitumokból pedig időről időre – mintegy kiléptetve az adott kontextusból – tárlatokat rendeznek, melyek készítője és egyúttal a színház frontembere Perovics Zoltán-Pero.

Újvidéken ezúttal néhány régebbi előadásának válogatott kelleit(?), objectjeit(?), installációit(?) – azt hiszem, mindhárom definíció helyes – láthattuk, olyan elrendezésben, ahogyan azt az adott tér megengedte.

Természetesen mind a megnyitón, mind a tárlat záróestjén való beszélgetéskor, mind az általam olvasott cikkek, tanulmányok során rengeteg minden elhangzott, felvetődött (nem mellékesen David Yengibarían harmonikaszólója is) a tárlatról, melyet Metanoia Lomtárnak is neveznek, önironikusan utalva a színházi kellek megszozott sorsára, és magáról a színházról is sok szó esett, mely gyakran az élet sötétebb bugyrait feszegeti. A varázsmondat is elhangzott: a Metanoia Artopédia Lomtár (overunderground) installációk és meditációs objektumok materiális hendikepje.

Ha már meditációs objektumok, installációk, akkor hadd söpörjek félre mindent, amit olvastam a szóban forgó Lomtárról, vagy magáról a társulatról, esetleg a Peróval készült interjúkat is, és hozzak létre egy önálló asszociációs mezőt, melyeket a tárlaton látott művek meditációi ihlettek a szobám félhomályában.

Számomra ugyanis a WC-papír emberkék – gyerekek, akik elveszetten, tanácstalanul téblábolnak egy bizarr városszerűségben, az

S amely várost (habár akár nekropolisznak is nevezhetném) egy átkozott, talán örült, őrző angyal (Der verfluchte Engel, a Front 242 után szabadon) felügyeli, és sikoltva követeli meg magának legalább az észrevételt, de mint Brjusov *Tüzes angyal*ában Mádiel, itt is legfeljebb álmokban, rémálmokban, víziókban jelenik (jelenhet?) csak meg.

És ott él még kísértetmagányában, vérben forgó szemekkel, vértől ragacsosan a Kékszakállú, a személyi kultusz övezte uralkodó, aki valójában súlyos beteg, gyógyírként ellopja a gyerekek álmait, vágyait, sóvárgásait, még a félelmeiket, a leglidércnyomásosabb álmaikat, sőt: a lelküket is.

A rövidnadrágos, micisapkás gyerekek pedig üres tekintettel, félhipnotikus állapotban próbálják belakni a mellesleg belakhatatlan rozsdás vas/bádoggkompozíciókat, mint megszokhatatlan, de pillanatnyilag (pillanatnyilag?) egyetlen lehetséges otthonukat, olyan lépcsőket próbálva megmászni, amelyek meghaladják a képességeiket, és különben sem vezetnek sehová.

Eljátszok azzal a gondolattal is, milyen lett volna, ha a falakon körbefutó, az előadásokról készült felvételeket gyermekportrékkal helyettesítették volna. Csúnya, beteg, alultáplált, szorongó, esetleg (immár) halott gyerekek portréival. A zóna (nem, nem Tarkovszkij Zónája), ahol lébecolnak pedig az új, lidércnyomásos haza, ahol gépkarabéllyal lövik a csecsemőket, miután kiemelték őket egy szintúgy embernek nem való rozsdás vas/bádogbölcsőből.

És végezetül: hol vannak a szülők? Nos, talán egy üvegpiramisban fuldokolnak valamitől, aminek Zyklon-B a neve. Nincs kiút.

Illetve felcsillan: a tárlaton kétszer is helyet kap egy olyan objektum, ami számomra egyértelműen a kis herceg bolygóját idézi.

Nos, talán itt van a kulcs. A kisbolygó fölött ugyanis senkinek sem lehet hatalma. Csak a kis hercegnek. És ha a kiállításon kétszer is előfordul a bolygója, akkor talán ő is előfordul valahol meglapulva ebben a kilátástalan sötétségben. És magával viszi a bolygójára a sok zombivá kényszer-szocializálódott gyereket.

Ott van. Valahol, rejtőzködve, és csak az alkalmat lesi. És akkor lép.

Hinni akarom, hogy lép.

Hinni akarom, hogy lép.

Boschán, avagy az amorf és az éteri

Tegnap este Bela Duranci, aki Újvidéken, a Forum házban vette át a Vajdasági Magyar Művészeti Díjat, azt mondta nekem: „Olvasom, hogy holnap magának jelenése lesz Szabadkán, a Boschán-kiállításon. Harmincöt évvel ezelőtt én adtam át Boschán Györgynek a Forum-díjat. Akkor azt súgta a fülembbe: »Képzeld, ez az első díj, amit életemben kaptam.«”

Akkor már tudtam, hogy jó lesz ez a mai nap, hiszen mindenképpen szerettem volna ebben a szövegben megemlíteni Duranci nevét, már csak azért is, mert újfent neki van igaza: a dolgok összefüggnek egymással.

Néhány nappal ezelőtt Ninkov Kovacsev Olga átküldte nekem a kiállítás kapcsán készült YouTube-videót, amelyben Boschán képei sorakoznak. Végignézve, azt kérdeztem tőle, hogy időrendben vannak-e a képek. Azt válaszolta, igen. Roppant érdekes ezen a kis filmen, pár percbe tömörítve látni az egész életművet, azt, ahogyan az évek múlásával – és ennek nincs köze az irányzatokhoz – a kezdeti lágy vonalak szögletesednek, hegyesekké válnak, a gazdag színhasználat leredukálódik, csak a lényeg marad, semmi sallang, majd az utolsó évtizedben ismét benépesedik a háttér, ellágyulnak a formák, szerepet kapnak az élet apró dolgai, a hétköznapi semmiségek.

Boschán önféjűnek tartotta magát, emberként és művészként egyaránt. „Valami hasonló erő, konok tartás érződik figuráin is: brutális konkrétságuk, anyagszerűségük mintha a végső, metafizikus kérdésekre adott válasz is lenne egyben” – jegyzi meg a festőt búcsúztató 1984-es esszéjében Tolnai Ottó. Ez látszik az említett kisfilmből és jelen kiállítás anyagából is, hiszen művészetében mindig azok a lehetőségek felé fordult, amelyeket bő öt évtizeden keresztül építgetett,

tapasztalatait leszűrve és egyéni meglátásait felhasználva. Persze, ez nem azt jelenti, hogy Boschán pályaképe változatlan maradt, hiszen művész volt, önmagát megújítani képes alkotó. Inkább mondhatnánk azt, hogy művészetében csak formai változások mentek végbe anélkül, hogy ezt a lényeg megérezte volna. Vagyis töretlen, kerek, az életmű végére éppenséggel megszelídülő, roppant bensőségesse váló művészi pálya az övé.

Engem az életműnek ez a szakasza ragadott meg igazán. Ha ismerjük Boschán életét, akkor tudjuk, hogy bőven volt alkalma szembesülni az élet és annak elvesztése feletti drámával. Amikor ezek a képek készültek, amelyekről beszélek, akkor már maga is kifelé haladt az életből, mintegy „kimeredni készült a létből”, a test már nem engedelmeskedett, de az elme töretlen volt – azt hiszem, ez az alkotói szellem nagysága, avagy „[a] semmiben való konok kitartás szépsége”, hogy Tolnait idézzem – szóval ekkor figyelme, ahogy maga Boschán fogalmazott, az amorf dolgok felé fordult, „ihletője” a nagyítóúvegen keresztül vizsgált cigarettahamu, a csehszlovák, hibás zománcú kerámiacsempe, vagy éppen a papíron szétkenődő festékfolt volt. Ebből készítette ebben az időszakban a nagyon is olvasható, figuratív jellegű: kéttenyéryninél nem nagyobb, mondhatnánk, éteri alkotásait. Boschán az amorffal nem az embert tagadta ki művészetéből, dehogyis, éppen ellenkezőleg, ez segítette új emberképe kialakításához. Nézete mindig is az volt, hogy a tömeg egyénekből tevődik össze, az egyes emberek pedig különböznek egymástól. Ennek megfelelően alkotói munkájában is fontos szerep jutott a véletlennek. Miközben egy egész élet tapasztalatait sűrítette e tenyéryni, s mégis monumentális képekbe.

Ám ő a cigarettahamu kis halmaiban, vagy ahogy Tolnai nevezi, *tetszhalott kráttereiben*, a csempe zománchibáiban is az ember körvonalait kutatta. Mindehhez egy egész különös technikát rendelt: képeit, kollázsait az évek során összegyűjtött palettatörlő selyempapíroknak (Tolnai úgy tudja, Ljubica Sokićtól kapta a finom papirosokat, miután az ismert belgrádi festőné ezzel itatta fel képeiről a felesleges festéket), szóval, ezeknek a színek, sőt, árnyalatok szerint borítékolt darabkáiból ragasztotta össze. A selyempapíron összemósódott festékfoltok esetlegessége pedig elszomorítóan szép, bársonyos színeket eredményezett ezeken a kis méretű, mégis monumentálisnak ható alkotásokon.

Egyetlenegyszer találkoztam Boschán Györggyel. Én fiatal, kezdő újságíró voltam, ő éppen megkapta a Forum-díjat, mint fentebb kiderült, élete első és alighanem utolsó díját. A szerkesztőm Belgrád-

ba küldött interjút készíteni velem. Odaértünk, megtaláltuk a házat, a lakást. Állunk az ajtó előtt a fotós kollégával, csengetünk. Csend. Újra csengetünk. Kis idő után halk motoszkálás hallatszik, majd kinyílik az ajtó. Az ajtóban Boschán, kicsi és törekeny, mi köszönünk. Ő rám néz, felemeli a kezét, a mutatóujjával felém bök, s azt mondja: „Várjon! Én magát láttam valahol. Várjon, láttam, de az nem maga lehetett.” Ismét hosszú csend. Igazából nem tudtam, hogyan is viselkedjek, de mit is lehet erre mondani. Egy élő legendával kell beszélgetnem, és akkor már a bejáratnál nekem szegezi a mutatóujját, és azt mondja, várjak... És akkor azt mondja nekem: „Róth Mancsi. Igen, maga ugyanúgy néz ki, mint Róth Mancsi.” Nem tudom már, hogy volt, az a pillanat belém égett, lefelé nézhettem, mert ma is látom a bérház folyosóján a járólappal mintázatát, a barna ajtófélfát és Boschán puha, textil szobacipőjét. Alig tudtam kinyögni: „Ő az én nagyanyám.”

Az, hogy bő fél évszázad múltán miért emlékezett az annak idején húszas éveinek elején járó zsidó származású nagymamámra az ugyancsak húszas éveik elején járó festő, és miért idéztem fel benne az alakját, már egy másik történet, ami nem tartozik szorosan ehhez a kiállításához. Bennem akkor is, azóta is e kis, a magánéletet érintő epizód mellett Boschán műterme maradt meg, a lakáson át odavezető út, mert akkor láttam először, hogy egy lakás képekkel van „kitapétázva”, és a műteremben az a szeglet, ahol az akkor már súlyosan beteg festő, aki már nagy olajképeket nem tudott festeni, az évek során összegyűjtött, palettatörő selyempapírok darabkáiból ragasztotta össze kis képeit, és nagyítóval figyelte a cigarettahamuból kibontakozó alakzatokat.

Ezt csak azért meséltem el, mert a minap azt olvastam egy pszichológus írásában, hogy a közönség a beszédeknek mindig az elejére és a végére figyel a leginkább. Köszönöm megtisztelő figyelmüket! Fogadják szeretettel ezeket az alkotásokat, ezt a kiállítást, amelyhez a tárlat rendezőinek, Ninkov Kovacsev Olgának és Ljubica Vuković Dulićnak külön gratulálok.

Tolnai 1984-ben, már említett esszéjében azt írta: „Megtörténhet, hamarosan nagy életmű-tárlatáról tudósíthatok.” Majd három és fél évtized után, Ottó, végre megteheted.

A szöveg a Boschán 100 című kiállítás megnyitóján hangzott el 2018. december 13-án a Szabadkai Városi Múzeumban.

Számunk szerzői

BENCSIK Orsolya (1985) író, kritikus, irodalomtörténész
BENEDEK Miklós (1985) költő, szerkesztő, műfordító
BÍRÓ Tímea (1989) költő
BORSI Bálint (1992) költő
CELLER KISS Tamás (1995) költő
CIROK SZABÓ István (1995) költő
FEHÉR Miklós (1994) író
HIPIK Tibor (2001) író
JELENKO, Aleš (1986) író, szerkesztő
JÓDAL Kálmán (1967) író, műfordító
KECMANOVIĆ, Vladimir (1972) író
KOLLÁR Árpád (1980) író, költő, műfordító
KOVÁCS Jolánka (1958) író, műfordító
LADÁNYI István (1963) író, műfordító, egyetemi oktató
LENKES László (1979) műfordító
MÁSIK Tivadar (1987) író
MÓGER Tímea (1981) költő
NÁRAY Éva (1959) képzőművészeti kritikus
OROVEC Krisztina (1982) műfordító
PRESSBURGER Csaba-Saul (1976) író
ŠALGO, Judita (1941–1996) író
SZALMA Gábor (1990) képregény-rajzoló
TIĆMI, Stefan (1992) író, költő
UŠUMOVIĆ, Neven (1972) író

